

ВІСНИК THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

ЗМІСТ

Редакційна — В поклоні героям	1
Максим Орлик — Українська духовість та світогляд на тлі історичного розвитку	2
Д-р Михайло Кушнір — Політичні заложення еміграції	4
Євген Маланюк — Шевченко — живий	9
Василь Гальченко — Посилення економічного визиску України	13
Петро Кізко — Земля говорить	15
Микола Дербуш — Незабутнім	16
М. Карпович-Дубиняк — Хрущовська воєнна доктрина	17
Мгр. І. Боднарук — Антисемітизм у Советському Союзі	20
Микола Величківський — Чергова реорганізація сільськогосподарського виробництва в ССРСР	22
З нашого життя — З діяльності 33 Відділу ООЧСУ в Нью-Бронсвіку	25
— Проти злочинів Москви і політика Стейт Департаменту ЗДА	26
— Журнал „Визвольний Шлях”	26
Рецензія — Юрій Тис — Не жертва, а боротьба за ідеали	27
Ікер — Неділя з перешкодами (фейлетон)	28
П. Добрівлянський — „Україна в другій світовій війні”	29

ОРГАНІЗАЦІЯ

ОВОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

Від Редакції:

Ми одержали листа Азійської Антикомуністичної Ліги, за підписом її президента Ку Ченг-канга, що його він був ласкавий переслати на руки п. Голови АБН.

У цьому листі, що його англійський текст вміщуємо нижче, Ліга АРАСЛРОС висловлює свій протест проти політичного морду, вчиненого на особі Покійного Голови Проводу ОУН, Степана Бандери.

**ASIAN PEOPLES' ANTI-COMMUNIST LEAGUE
REPUBLIC OF CHINA**

1707 Chung Cheng Rd., Taipei, Taiwan
China

April 16, 1962

**Mr. Jaroslaw Stetzko, Chairman
ABN — Central Committee
Munich 8, Zepelinstrasse 67
West Germany**

Dear Mr. Stetzko:

We are extremely resentful at the shameless act of the Russian Communists in the assassination of Mr. Stephan Bandera, the overseas Ukrainian anti-Communist leader. At this time when the murderer is soon to be brought to trial in law court in West Germany, we are enclosing our solemn statement in protest against this incident, which you may use as you see fit.

We were deeply saddened at the assassination of Mr. Stephan Bandera, the overseas Ukrainian anti-Communist leader, which thus deprived the Ukrainian people of heroic comrade in their struggle for national freedom and independence, and we wish to hereby voice our resentment to the shameless murder carried out by secret agents under the audacious directive of the Soviet Russian Communist imperialists.

Now that the murderer will soon be brought to trial in West Germany, it is our confidence that his crime will be squarely punished by the law. On this most unfortunate incident, we should like to make public our view as in the following:

First, we must unanimously denounce the atrocity of the Soviet Russian Communist-imperialists in sending throughout the free world their secret agents to carry out their premeditated murders.

Second, we wish to point to the fact that the Soviet Russian Communist-imperialists are dispatching numerous secret agents to every corner of the free world to carry out, at the same time, their intrigues of infiltration, division and subversion. Hence, we of the free world should

heighten our vigilance by adopting every possible precautionary measure.

Third, we urge that all democratic nations extend warm sympathy and active support to Communist-enslaved peoples in their fight for freedom, so as to enable them to overthrow the Communist tyrannical rule and thereby regain their national freedom and independence.

With best wishes,

Sincerely,

**Ku Cheng-kang, President
ARACLRAC**

ПОЖЕРТВИ НА ПИСАНКУ:

ВІДДІЛ ООЧСУ БОФФАЛО, Н. Й. — \$265.00
(Продовження з попереднього числа)

По \$1.00: М. Притула, І. Кравець, С. Ковтало, І. Гідей, Д. Антонів, А. Седлярчук, Т. Папіш, О. Троян, В. Музичка, Г. Святківський.

Листи чч. 0263 і 0264. Сума \$86.00. Збірщик П. Перцак.

По \$5.00: П. Перцак, В. Щавинський, Д. Пітолай, М. Юрків, Т. Паращак, П. Вілецький.

По \$4.00: О. Чіп, І. Дроздовський.

По \$2.00: І. Щерба, О. Слотюк, С. Шинманський, М. Артимович, Д. Дячишин, Ст. Кострицький, Д. Дранка, М. Бурий, О. К., І. Чмола, Г. Васишин, Р. Партика, М. Лисак, Р. Конопольський, М. Ворицький, Д. Принь, А. Жаборинський.

По \$1.00: С. Радченко, В. Гуляків, В. Сивенький, М. Тушницький, Р. Войчак, М. Смук, С. Душенко, І. Щерба, З. Коновка, М. Данило, П. Баранюк, М. Сташків, А. Андруховський, С. Гладун.

Листа ч. 0262. Сума \$13.00. Збірщик М. Скробала.

По \$3.00 — М. Скробала.

По \$2.00: М. Вашкурак, С. Гарасим.

По \$1.00: В. Мовчко, В. Олексевич, С. Шинька, М. Ганіпсяк, Ю. Лаврівський, М. Манчевський.

ВІДДІЛ ООЧСУ ПЕРТ АМВОЙ, Н. ДЖ. — \$51.00

Листи чч. 0276 і 0277.

По \$3.00 — Микола Степась.

По \$2.00: Микола Лишак, Петро Стахів, Василь Чабан, Мирон Кузьо, Василь Тарасюк, Гриць Тарасюк, Юрій Карач, Стефан Мельник, Володимир Левкович, Олекса Ковалевський, Євдоха Арестович, Петро Тицький, Дмитро Вовк, Богдан Левицький, Олена Тулис, Павло Вадяк, Володимир Гладич.

По \$1.00: Іван Мельник, д-р Юрій Срібний, Ілько Фичок, Петро Варалецький, Дмитро Степась, Роман Амбровевич, Петро Стрілка, Йосиф Двудіт, Йосиф Степась, Роман Станько, Михайло Базилович, К. Миронович, Петро Прус Йосиф Шотт.

ВІДДІЛ ООЧСУ РОЧЕСТЕР, Н. Й. — \$129.00

Збірщик Укр. Народний Дім, зб. листа ч. 291, \$15.00.

Збірщик Петро Валко, збіркова листа ч. 292, \$27.00.

Збірщик М. Вовкович, збіркова листа ч. 293, \$ 9.00.

(Продовження на стор. 32)

ВІСНИК

РЕДАКЦІЯ

В ПОКЛОНІ ГЕРОЯМ

Культ героїв, що є завершенням пошани до наших великих предків, це моральний хребет культури організованої спільноти. Він відомий усім епохам історії, усім континентам нашої землі, усім людським расам, від первопочинів організації людського життя по сьогодні. В ділянці віри — культ святих, що формували й закріплювали дану релігію та віддали для неї і за неї своє життя, є основною складовою частиною даної релігії. В ділянці суспільно-політичного життя нації — культ її великих синів, що вели її на вершини, остерігаючи й захищаючи від небезпек та вказуючи правильний шлях, культ великих синів нації, що для неї й за неї віддали своє життя, є основою державницької традиції даного народу. Тому рівень культу національних героїв став мірилом морально-політичного стану даного народу: в політичній літературі всіх часів є загально визнаною правдою оцінка, що народ, який не шанує своїх героїв, не варт існування.

Вшановування пам'яті наших героїв це, передусім, вияв нашої вдячності супроти тих, хто для нас трудився і за нашу кращу долю свою життя віддав. Та разом з цим це пригадка світлого прикладу, що його вони створили і нам залишили: правду, що світить нам дороговказом на роздоріжжях, де причаїлися, заманюючи в провалля, сумнів і зневіра; прикладу, що зогріває живих для видержливості й додає сили у важких хвилинах життєвих проб.

Цей останній момент особливо важний для нації, що в безустанній боротьбі маршує в важкому поході до своєї свободи: для всієї нації і для кожного окремого її члена. Герої, що славно полягли в бою, знову й знову пригадують, за що, проти кого і в яких обставинах вони боролися і з чийх рук загинули. Пам'ять про них, як бойова сурма, кличе живих у дальший похід, пригадує їм їхні завдання, піддержує

ритм маршу. Пам'ять про героїв опановує істоту одиниць і споює їх в єдину монолітну націю.

Українська нація нині — це нація в поході. Це нація, що перебуває в стані важкої боротьби за своє визволення, за повернення собі права і змоги вільно жити й розвиватися, за самоіснування. А тому й особливо потребує вона тієї живущої води, тієї моральної міці, що її дає культ національних героїв, особливе вшановування їхньої світлої пам'яті.

Зачерпнімо ж ще раз цієї живущої води, схиливши голови в поклони перед нашими національними героями. І перед тими, що в шоломах сталевих на гордо піднесених головах і з щитами та обосіченими мечами в руках вірно боронили рідний край, воліючи голови свої в бою скласти за землю Руську, аніж посоромити її; і перед тими, що сміливо підняли вгору козацький малиновий прапор — символ гарячої крові, яку треба принести в жертву за визволення Неньки-України, — своєю смертю в геройських боях воскресили славу і волю української нації; і тих, що своєю кров'ю, пролитою в обороні рідної землі, писали величні сторінки нашої найновішої історії.

Міріади їх: і в панцерах князів-володарів Київської Русі та їхніх вірних дружинників, і в жупанах гетьманів, козацьких полководців та їхніх відважних воїнів, і в мундирах армій Української Держави 1917-1921 років, і в одностроях безсмертною славою вкритої Української Повстанської Армії, і в сірому цивільному вбранні членів революційного підпілля. Бо надзвичайно довготривалим, упертим і жорстоким був і є наступ ворогів України, що замірилися змести з лиця землі українську націю, а українську землю загорнути для себе, і титанічно незламною, всеоживаючою була і є сила спротиву української нації і її вірних синів.

СВІТОГЛЯДОВІ ПРОБЛЕМИ

Максим Орлик

УКРАЇНСЬКА ДУХОВІСТЬ ТА СВІТОГЛЯД НА ТЛІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

(Продовження)

Черговим етапом активізації української духовості були великі аграрні заворушення українських селян проти польських поміщиків, атентат молодого українського студента, Мирослава Січинського, як вияв чинного протесту проти знущань і переслідувань українського народу, без глибокого революційно-політичного підкладу як, наприклад, атентат на куратора Собінського чи на советського консуля, як вияв організованої революційно-політичної боротьби українського націоналізму з окупантами.

Дальший процес активізації української духовості бачимо в боротьбі й чинних виступах української молоді за український університет, окуплених кров'ю А. Коцка. Процес кристалізації й активізації української національно-політичної думки проявляється в мілітаризації молоді, в закладанні „Січі” і мілітарних молодечих гуртків. На місце пасивного розумового пе-

реконування і пацифізму приходять гасло чину й боротьби. Змагання молоді знайшли своє політичне оформлення в резолюціях Всеукраїнського студентського конгресу 1918 р. З огляду на можливість австро-німецько-російського конфлікту в резолюціях постановляється: „вважаємо конечним боротися за програму політичного сепаратизму від Росії. Акцією, що мала б служити наміченій меті... вважаємо широку пропаганду політичного сепаратизму від Росії за кордоном, як також мілітарне виховання молоді”.

Традицію збройної боротьби за Україну відроджують Січові Стрільці, що пішли „на кривавий тан вивольяти братів-українців з московських кайдан”. Однак, на їхній духовості тяжить ще мряковиння сентиментальної поетичної романтики, що віддзеркалюється в стрілецьких піснях, де схрещуються сталеві акорди боротьби з ніжними, тужливими тонами солов'я і роз-

Коли ж ми глянемо на обличчя героїв останньої доби нашої історії, то зустрінемося насамперед з суворим, твердим поглядом Провідників, Командирів, Вождів:

Миколи Міхновського, що на переломі 19-го і 20-го сторіч скеровував нові покоління українського народу на шлях активної боротьби за здійснення політичного заповіту великого Тараса, за Одну, Єдину, Нероздільну, Вільну, Самостійну Українську Державу від Карпат по Кавказ;

Симона Петлюри, що став символом збройної боротьби Визвольних Змагань;

Євгена Коновальця, команданта Січових Стрільців, що були весь час хребтом армії Української Народної Республіки, організатора і го-

ловного команданта УВО, творця і провідника ОУН;

Романа Шухевича-Чупринки, головного командира Української Повстанської Армії, під проводом якого найкращі сини України під час другої світової війни і після неї ставили бравурний збройний спротив і брунатному, німецько-гітлерівському, і червоному, московсько-більшевицькому, окупантам;

Степана Бандери, провідника ОУН, що став символом революційної невгнутости й безкомпромисовости в боротьбі за Українську Державу, символом особистої мужности й моральної сили.

А за ними — когорти здисциплінованих воїнів, що їх вони, Провідники і Командири, вели у бій за священні права Української Нації, за Українську Державу.

Схилимо в пошані наші голови перед Ними і — як перед сповідником — провірмо щиро, наскільки кожен із нас своєю співучастю в змаганнях українського народу, своєю працею для Української Справи заслужив собі моральне право звати їх своїми Провідниками, своїми Командирами.

Кріпимось духом, беручи собі за приклад їх. І здисципліновано, плече-в-плече з іншими членами української Нації, маршуймо до великої мети під їхнім ідейним наказом.

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

цвілої весни, немов зброя вояка прикрашена квіттям.

У визвольних змаганнях бачимо викривлену під впливом драгоманівщини духовість і світогляд всяких демоліберальних і соціалістичних доктринерів та партійників, як В. Винниченко, М. Грушевський, в якого вже слідне хитання й сумніви, кудюю йти. Демоліберальні партійники й соціалістичні доктринери, відірвані від національного ґрунту і глухі на голос революційної народньої стихії, попали під впливи московських соціалістичних ідей. Своєю нездарністю, слабкістю, своїм пацифізмом і гуманністю, своїм доктринерством та експериментуванням гасили й розпорошували вони величезний зрив і запал розбудженої національної стихії, не дали їй політичного оформлення, мети й керми.

Нездарні інтелектуалісти, пацифісти й соціалістичні доктринери підготували ґрунт під наступ, з одного боку, червоної Москви, а з другого — чорної реакції москвофільства за часів Скоропадського. В часі Української Революції, коли все життя виступає за береги, бачимо впливи чужого, московського духа й чужих течій у демоліберальному партійництві та соціалістичному доктринерстві різної масти с-д, с-р, с-ф, в насаджуванні большевизму, як також у чорній протинаціональній і протидержавницькій реакції цареславського москвофільства за Скоропадського. Бачимо у вогні революційної боротьби криваве анархічне гуляйпілля махнівщини, політично неформальний і непанований дух степу й дух черні.

Далі бачимо величаві здвиги й героїчні вияви здорової національної стихії в постаті українського вояцтва, українського революційного села, в цілому ряді повстань і партизанських акцій. Вияви здорової революційної державницької сили бачимо у масовій мілітарній організації „Вільне Козацтво”, як втілення ідеї озброєного народу.

Крізь бурхливі хвилі й вири Української Революції бачимо рвучку, хоч часом приглушену, національно-державницьку течію, що нав'язує до славних традицій Козаччини й ідеї Шевченка, в політичній і військовій акції полуботківців, у першій соборницькій військовій формації С. С. під проводом Є. Коновальця, що стояли на сторожі чести нації, на сторожі її самостійності й соборності. Здорові національно-соборницькі сили дали чин 11-го листопада, героїчні українські Тернопіли-Крути, акт 22-го січня, соборний мілітарний чин у боротьбі за Київ, створили криваву героїчну епопею боротьби за українську державність.

Молода Українська Держава впала через брак виразно оформленої національно-державницької ідеології та власної політичної програми державного будівництва, через брак монолітної, соборно-національної духовості, через брак сильної кермівної волі одноцілого провідного центру, а не многоголової партійної збірнини, через брак організації власної революційно-мілітарної сили й сильного революційно-військового штабу, через брак єдиного революційного, політичного й військового центру, як колись Військо Запорізьке з Хмельницьким, що організував би й керував би повстанчими зривами народніх мас, що зумів би зосере-

дити розпорошену національну енергію в одно русло, до одної мети під одною сильною кермою, в одну Самостійну Соборну Націю й Державу.

Одначе величезні героїчні жертви, революційний і державницький досвід визвольних змагань 1917-21 рр. не пропали. З героїчних змагань і великого революційного зриву постав український націоналістичний рух, що започаткував нову добу в історії України.

По невдачі Визвольних Змагань процес кристалізації нової духовості й націоналістичної думки пішов двома шляхами: з одного боку — чинна бойово-революційна акція УВО, позбавлена виразно оформленої власної ідеології і політичної програми, як вияв безпосереднього збройного чину й самого бойового руху і змагу проти окупантів у співпраці зі старим партійним світом, що мав дати політичну капіталізацію бойових акцій. Значення УВО — величезне, бо безпосередньо нав'язує до 1917 року, продовжує національно-революційну боротьбу і активізує українську духовість під кутом чину і боротьби. З другого боку — цілий ряд ідеологічно-політичних гуртів і видань у краю, як „Заграда” і Українська Партія Національної Роботи, а опісля Союз Української Націоналістичної Молоді і закордоном Легія Українських Націоналістів у Берліні з журналом „Державна Нація” і СУН в Празі з журналом „Національна Думка” — шукають нових шляхів, нових напрямних і цілей. Вони стараються оформити власну національну ідеологію і дати політичну програму дальшої боротьби за українську державність. Тим розпорошенням націоналістичним гуртам у краю і закордоном бракувало єдиного ідейно-політичного центру, щоб безпосереднім революційним чином випробувувати і здійснювати нові ідеї.

Тому, цілком природно, мусіло прийти до синтезу ідеологічно-політичної і бойово-військової акції в одній революційній світоглядно-політичній організації ОУН, як єдиного носія і реалізатора українського націоналізму. Ті всі течії революційного націоналістичного руху об'єднав в одну організацію одною ідеологією, політичною програмою і виразно означеними методами боротьби сл. п. вожд націоналістичного руху Є. Коновалець на 1-му Конгресі Українських Націоналістів у 1929 році.

І так український націоналістичний рух переходить від безпосередніх бойових акцій УВО до масової всеобіймаючої ідеологічно-пропагандивної і політично-революційної акції на всіх ділянках життя з одного боку проти окупантів і ворожої суспільності, а з другого — проти українського старого партійного світу, проти опортуністично-угодовецького табору, проти демоліберального і соціалістичного партійництва, проти культуриництва, просвітництва і марного купецько-крамарського опортунізму та філістерства дрібних душ і еґотів. Український націоналістичний рух, як глибока всеобіймаюча духово-ідейна і суспільно-політична революція, мусить перемогти в українській духовості і світогляді кволу, сентиментальну і безвольну духовість і світогляд 19-го століття українського провансальства, старого культуриництва, парафіанства і партитуляризму, розхристаність і шкідливість драгома-

ПОЛІТИЧНА ТЕМАТИКА

Д-р Михайло Кушнір

ПОЛІТИЧНІ ЗАЛОЖЕННЯ ЕМІГРАЦІЇ

Еміграція як мірило

Вже саме перебування на еміграції є політичною дією. Навіть якби еміграція нічого іншого не робила, як тільки тривала — зберігаючи українство — вже тим самим виконувала б вона частину свого політичного завдання.

Політична еміграція — тло для життя сучасної України. Тло контрастуючих барв, на яких яскраво виступає становище в Україні. Якби еміграції не було, то про Україну знали б у світі тільки те, що хотів сказати окупант.

Кожна ділянка справ має свої показники: медицина — термометри, економіка — платні і ціни, суспільні справи — слюмси і страйки. Міжнародне політичне життя має свої мірила в явищі еміграції. Українська політична еміграція є термометром стану речей в Україні. Два мільйони емігрантів поза межами рідної землі є показником, що стан речей в Україні далеко понад червоною рисою нормальності.

Вплив на життя Краю

Не зважаючи на віддаль, час і простір, вплив еміграції на життя Краю дуже великий і різносторонній.

нівщини, демоліберальної партійщини, соціалістичного доктринерства, клясовости і всесвітництва.

На місце кволої пасивности і сентиментальности приніс український націоналізм активізм і героїчне сприймання життя як чину і боротьби. На місце відірваного від життя інтелектуалізму і холодного інтелекту „без віри основ”, запамороченого чужими доктринами, приніс новий волюнтаристично-національний світогляд, що випливає з волі нації до повного життя, до розвитку, владарности і могутости. На місце розумових переконувань приніс чин і аргумент сили, на місце безвольної віри в утопійний механічний вселюдський поступ — ступневу еволюцію без кривавих змагань і зусиль волі, приніс ідею і чин революційних дій історичного ставання. На місце всесвітництва, клясовости, анархічного громадянства і егоїзму одиниць, демоліберальних атомів — поставив моноліт і добро національної спільности і вартість суспільно-активної особовости. На місце вселюдської гуманности і пацифізму приніс — воюючий націоналізм. Українсько-державницький націоналізм, якого носієм і речником є ОУН, дає новий всеобіймаючий націоналістично-активістичний світогляд, нову суспільно-політичну програму, організацію сили й означені методи боротьби за державність і підстави державного будівництва та всебічного розвитку.

Український націоналістичний рух, втілений в ОУН, переходить процес свого поширення й поглиблення на всіх українських землях і по цілій еміграції. В 1930-

Передусім — вплив на дії самого окупанта. Якби не було еміграції — це був би тільки діалог напасника з жертвою. Коли ж еміграція існує то хоч це є також діалог, але в приявності свідка, який насторожено прислухається і вислухані речі не замовчує. Пробою виміру цієї справи є відповідь на просте запитання: як виглядало б життя на рідних землях в 1962 році, якби вся еміграція повернулась у 1945 році на Україну? Хто може твердити, що була б та сама ситуація, яка є нині? Хто може твердити, що й сама совєтська тактика в процесі „травлення” окупованої території була б така, як є нині?

Подруге, еміграція має вплив на саме суспільство в Краю. Джерела, інспіровані окупантським режимом, поширюють вістки, що люди в Україні про еміграцію не хочуть знати, що вони нею не цікавляться, не знають прізвищ визначних емігрантських політиків. Яка нісенітниця! Так, неначе б у цій проблемі йшло про те, щоб люди в Україні знали прізвища емігрантських провідників. Ніхто зі здоровим глуздом на еміграції не думає вже про те, що політичні проводи існують для того, щоб у відповідний момент приїхати до Краю, щоб перебрати владу по окупантах. Проблема еміграції, як вартости для Краю, засновується на тому,

1933 рр. український націоналістичний рух переходить свій „штурм унд дранг” період. Від умасовлення ідей й акцій, як саботажева акція 1930 р., шкільна акція 1933 р., акція могил 1934 р., націоналістичний рух закорінюється і востає в ціле національно-суспільне життя, переходить від пропагандивного і демонстративно-маніфестаційного умасовлення ідей і боротьби до якнайповнішого усупільнення революції, органічного вrostання в ґрунт і до духово-ідеологічного поглиблювання й поширювання суспільно-політичної революційної акції, що проявилася в протикомуністичних виступах, в протиколонізаційній акції, в масових маніфестаціях у зв'язку з подіями на Карпатській Україні, в боротьбі націоналістичного активу за українську державність на Карпатській Україні і, врешті, в широкій партизанській військово-політичній акції на ЗУЗ в часі розвалу Польщі.

Не зважаючи на хвилеву невдачу, стають перед націоналістичним рухом великі перспективи епохальної історично-творчої революції, що має за ціль цілковитий розвал московсько-совєтського світу, має створити новий український світ.

Під Румунією український націоналістичний рух переходив інший процес кристалізації й розвитку, залежно від місцевих умов і національної свідомости та сили. Тут початки руху формувалися не довкруги революційних акцій, як на ЗУЗ або СУЗ, але за поміччю пропагандивних видань, як „Самостійна Думка”, „Самостійність”, та ідеологічних гуртів молоді.

що вона взагалі існує, а не на тому, які вона має титули.

Очевидно, що українське суспільство в Краю не багато знає про наше емігрантське життя, що більше, коли доходить туди та чи інша вістка про наші чвари, то тим суспільством трясє глуха лють, що еміграція свариться. Але все це — дрібниці, сповиті найважливішим фактом, що еміграція взагалі існує. Є це факт у житті тих людей майже нематеріальний, як знаки в алгебрі, але, як і в ній, факт конкретний. Факт існування еміграції вписаний в психічний овид української людини 60-их років нашого століття. На відміну від давніших літ, з існуванням еміграції вже не зв'язують тепер в Краю надії на те, що вона має впливати на події, але наділяють її ще вищою функцією: тривалого чинника, який вріс у ситуацію України і у відповідному часі виступить у грі.

Во треба тут додати — для засоромлення нас усіх — що є й другий ступінь у відношенні Краю до еміграції. Край не тільки відчуває, що еміграція існує, але й сподівається, що вона діє, скріплює сили, громадить енергію.

Чинна постава

Обидва попередні елементи: елемент мірила й елемент впливу на Край — мають характер пасивний, бо обидва існували б у значній мірі навіть тоді, коли б еміграція мало себе виявляла, дбаючи тільки про збереження українськості. Але коли ми залишилися на еміграції, то хіба тому, щоб діяти. Отже, пригляньмося тим політичним заложенням, які обумовлюють чинну поставу еміграції, її боротьбу.

Коли чуємо слово „боротьба“ (а чуємо його часто на національних святах), негайно виринає перед нами образ якоїсь гори, яку треба у ворога, спливаючи кров'ю, відібрати, або твердині, яку треба оборонити, або міста, в якому треба підняти повстання проти окупанта. Головна причина, знеохочення еміграції випливає з того, що немає вже під рукою таких гір і таких твердинь, на яких можна було б показати світові, як ми вміємо боротися і гинути. Виховані в атмосфері революційного підпілля, на матеріалах визвольної боротьби, ми особливо побудливі на такі форми боротьби, які там описано.

Форми боротьби в тій війні, яка почалася, цілковито відмінні від каценківських описів.

Нормальним процесом, який відбувається серед кожної політичної еміграції, є процес її повільного всихання, повільного всякняння в чуже середовище, аж до цілковитого зникнення. Це — природний процес, і не думаймо, що якраз наша еміграція є винятком з цього закону. Отже, такою новою горою, такою новою „Маківкою“, що стоїть перед нами, є завдання, щоб нормальний процес всихання відвернути розумом і волею, щоб його на якнайдовший час загальмувати. Власну денационалізацію чи денационалізацію дітей треба вважати за дезерцію таку саму, якою була б дезерція напередодні битви за Київ. Очевидно йде про суть, а не про форму. Не про прийняття чужого громадянства чи про працю в чужих установах, але про

втримання себе в колі українських інтересів. Нехай ніхто не наводить аргументів: „досить вже мучеництва“ або: „даймо дитині шанс“, бо західні суспільства входять в такий самий коливорот, як наше, і шанси завтра будуть правдоподібно такі самі для всіх.

Організація діаспори

Отже, йде про те, щоб у країнах вільного світу існувала міцно спосна і скоро реагуюча українська суспільність, частина живої України.

Коли дивимося на шістнадцять минулих років, насуваються сумні рефлексії. Протягом того часу ми намагалися творити різні концепції затирання ідеологічно-політичних розходжень і протиріч шляхом структурально-оперативних пов'язань, шляхом механічного об'єднання чи домовлення різних угруповань. Ми закладали державний центр і творили передпарламент, ми організували департаменти, бюро і секретаріати — мізерні дублікати державних установ. Це коштувало багато грошей, часу і — розчарувань. Бо ми не зорієнтувалися своєчасно, що не цього нам потрібно. Це була мозольна організація омани, замість організації дійсності. „Держава на вигнанні“ може зробити багато, коли має за партнерів уряди чужих держав. Але уряди чужих держав не хочуть мати нічого спільного з українською еміграцією. Нашим партнером, сферою нашого діяння, предметом нашої пропаганди є — народи. А до народів куди легше можна знайти доступ шляхом живої суспільної акції.

Нам потрібний політичний провід, який не виживався б у бюрократичному формалізмі і не імітував форм, що не мають застосування, — провід, який умів би допомогти еміграції зорганізуватися, щоб вона виконувала належні їй завдання. Ті два мільйони українців, що мешкають по цілому світі, мають бути зв'язані в одну цілість. Це суспільство має бути точно почислене, забезпечене постійною інформацією. Воно повинно мати власні, теренові, самостійно вибрані організації, які об'єднувалися б у вищі союзи, аж до якогось центрального органу.

В цей живий організм із нормальним суспільним кровобігом має бути впорскувана відповідна віджива. Абсурдом було б давати тому суспільному організмові як відживу — мікстуру політичних сварок. Насичування еміграції такою отруєю викликає протилежність до бажаного наслідку: породжує психічні передумови для перетворення еміграції політичної на заробітчанську.

Щоб кровобіг якогось організму функціонував нормально, він має отримувати властиву для нього відживу. В українському інтересі лежить, щоб еміграція існувала як суспільство, розкинене, але водночас найтісніше пов'язане. Отже, в кровобіг того організму треба давати відживу, яка скріплює і підсилює властиву й поглиблену візію тривання, вказує цілі, дає зразки розв'язування фінансових справ, творить школи, букварі, підручники, белетристичну й популярно-наукову літературу, пресу, театри і багато інших справ. А водночас потрібна невпинна праця в ділянці міжнародної політики та розумної пропаганди.

Роля і механізм опінії

Так звані широкі маси мають далеко більше самоповаги і здорового глузду, ніж це політикам видається. Однак, внаслідок фатального збігу обставин, закріпився в нашій еміграції, одній із найліпших і найжертвенніших еміграцій, які будь-коли існували, навик утожнювати патріотичні цілі з тими чи іншими прізвиськами і з тими чи іншими установами. З часом досить багато прізвиськ стерлися та скомпромітувалися, і оце видається, що рівночасно з тим захиталась сама справа.

Важливе і пекуче завдання публіцистики — переконувати людей, що українська справа є річчю самою в собі, що українська справа незалежна від керівних осіб і інституцій, незалежна навіть від власних символів, бо й вони мають тільки службовий характер. Коли особи й інституції скомпромітувалися, справа залишається незаторкненою; вона мусить знайти тільки нових слуг, нових діячів і нові імена.

Але це явище не є одиноким недоліком нашого емігрантського суспільства. При всіх його позитивних прикметах. Є й другий недолік — боязливість у витворюванні публічної опінії. Погано діють на еміграції оцінки явищ, погано діє суспільна опінія. Є вона надто поблажлива, надто повільна і надто розлізла, млява, бліда. Це впливає з тієї причини, що люди замало докладають зусиль, щоб докладно розуміти поодинокі справи і на основі цього зрозуміння сміливо висловлювати осуд, керуючись здоровим глуздом. Особливо в умовах постійної боротьби за найвищі вартості публічна опінія повинна бути, як бритва і тяти як бритва.

Ми приглядаємось, наприклад, багато років українським внутрішньо-політичним подіям. На тлі тих років виразно видно, що група українських політиків, яка zorganizувала екзильний уряд УНР шляхом міжпартійного зговорення, є поважною перешкодою для створення пекучої потрібної загальної, виборної політичної репрезентації. Однак, опінія широких мас не реагує на це, хоч усім видна безперспективність цієї дії. Але незалежно від засадничо помилкової плятформи, на якій став цей „центр”, його позначає тяжкуватість, брак розмаху, брак візії. На кожний гарячіший заклик до більшої активності звідтіля відповідають, розводячи руками: „Алеж що можна більше зробити?” Найгірше — це тенденція бачити еміграційну організацію у зразках бюр і міністерств, а не в великій, динамічній організації діаспори, з якої має виловлюватися дійсне діяння, і то в формах, які в даному моменті будуть найпотрібніші.

Коли якомусь урядові, якийсь системі, президентській чи навіть монархічній, не везе в засадничих справах, тоді до голосу приходять публічна опінія, і такий уряд чи такий президент переходить у домашній затишок. Вони відходять тому, що в грі є завеликі вартості, щоб можна було ними ризикувати.

Політика є річчю, яка вимагає ясної і вільної думки. Всякі резервації і недоторкальні табу ведуть до панування бездушності й паралізують політику. Тому треба загострити обсервацію і не боятися розважати

всі проблеми, навіть найбільш дразливі. Наголошування легалізму сьогодні, через 42 роки після втрати самостійності, через 18 років після виходу з рідних земель, — дитяча забава. Легалізм не є річчю, яку тримається як брелок у кишені камізелки, і не служить він для того, щоб на його вид падати на землю ниць. Легалізм міститься в українській справі, бо він для неї і з неї постав. Хто українській справі видимо служить, той управляє легалізмом, хто в її справах є невдахою, перестає бути легальним табу.

Це є засаднича точка. Невільно, щоб сіра людина еміграції мала почуття, що її залишають в дурнях. Во саме це почуття спричиняє масову втечу емігрантів до дімка з телевізією і автом, змушує їх відхрещуватися від публічних справ. Щоб знайти вихід із цієї дилеми й успішний засіб на всякого роду політичні небезпеки, еміграція мусить прикликати здоровий глузд в оцінці публічних явищ і відбудувати сильну публічну опінію. Знайти бритву й шило. Бритвою відтинати хронічних невдах, а шилом колоти вигідників і цеlebрантів, аж поки з труху не перейдуть на гальоп.

Справа репрезентації

Так чи інакше еміграція мусить мати свою центральну виборну політичну репрезентацію. Це ясно, що коли маємо виконати свої еміграційні завдання, мусимо бути zorganizовані так, щоб у нашому імені промовляв один склад голосів. До цієї праці треба взятися негайно. Процес виловлювання та скріплювання репрезентації мусить іти в двох напрямках: згори і здолу.

Але ми не є початкуємим суспільством і не маємо кількисот літ часу, щоб дозволити собі на повільне виловлювання зав'язків репрезентації. Це мусить іти поспішно. Тому існуючі зародки організації, яка є підтримом більшости, повинні зробити все, що в їх силі, щоб шляхом фактів, шляхом осягів висунутися на чолу суспільства таким способом, щоб сама видима заслуга dokonala номінацію.

В еміграційних умовах більше ніж деінде висувається на чолу цей засадничий критерій закріплювання репрезентації: критерій справности діяння. Критерій легальної сукцесії вигорів дуже значно, і немає часу ждати, аж вона відродиться. Коли, залишена в спокою, оживе й сполучиться із цілим еміграційним нуртом, тим ліпше для українських справ. Коли і далі буде розсипатися на непередрішенських порогах, то це не може означати, що тільки з цієї причини еміграція не виконає того, що має зробити.

Під сучасну пору має зобов'язувати передусім номінація на основі заслуги. І це могло статися вже давно і з багатьох нагод. Але процес зв'язування й уактивлювання еміграції мусить іти рівночасно і знизу. Це пов'язування мусить доконуватися всебічно організаціями і товариствами всякого типу, союзами, комітетами, об'єднаннями комбатантів і відділами політичних угруповань. Не згадуємо про парохіяльну організацію, хоч водночас є вона найсильнішим пов'язанням цілого українського суспільства.

При цьому всьому потрібно: усунути місцевий партикуляризм і витворити розуміння, що кожне, навіть найдрібніше середовище і найменша, найблагіша організація є живою частиною великого руху допомоги Україні.

Не зважаючи на показне відхрещування і знеохоту, велика більшість емігрантів живе в готовості до чинної боротьби, в готовості у відповідний момент піддатися гострій дисципліні, якої вимагає кожна військова організація. Але вони думають, що до того часу можуть робити те, що їм подобається. Отже, так не є. Я вже згадував, що в наших часах форми боротьби цілковито змінилися і що вирішальна боротьба вже почалася. Може трапитися так, що поворот до вільної України відбудеться без жадного пострілу, без жадної водневої бомби. Ця нова боротьба є, однак, не менше завзятою від дотеперішньої, і вимагає вона не менше відваги, посвяти і дисципліни.

Ця боротьба вимагає передусім, щоб на мапі українських осередків у вільному світі взагалі не було чорних прапорців бездіяльності. Сила еміграції саме в тому, що ми є всюди, що ми готові до діяння, що на даний заклик можемо рознести по цілому світі своє „кредо“, що, складаючи річно одну трьохсоту наших заробітків, можемо розпоряджати вистачальними засобами, на які ніхто чужий не матиме впливу.

І це одна заввага в зв'язку з організаційними темами: даймо провінціям осередкам свободу культурувати їхні власні прикмети й особливості. Вони живуть на просторі соток тисяч миль і в дуже різноманітних умовах. Нехай залишаться всі їх товариства й союзи, політичні, суспільні, театральні, хоріві і спортові, аби лише існував діючий координаційний комітет, який знав би, що на даний заклик, футболісти покинуть м'яч, а члени драмгуртків тексти п'єс, щоб бігти розповсюджувати тези українських домагань.

Бюджет еміграції

Багато говориться про брак українських грошей на поважну політичну роботу. Я глибоко переконаний, що еміграція без труду й без нічєї кривди, може дати достатню кількість грошей, потрібних на політичну роботу. Справа зводиться до двох чинників: умілости викликати довір'я й умілости організувати збірки.

Майно українців, які мешкають в ЗДА, в нерухомостях і банкових Kontak, можна оцінити приблизно на бiльшiй долярiв. Коли б цей значний вальор скупити в одній фiнансовiй iнституцiї, американськiй чи створенiй українцями, то з самих лише оборотiв i облуги цих сум постали б такi вiдсотки, якi оплатили б усi полiтичнi й культурнi потреби емиграцiї. Але, навiть iдучи по лiнii найменшого опору, можна здобути значну суму на полiтичну роботу. 800.000 українцiв у вiльному свiтi, коли взяти до уваги навiть значно зрiзничковану скалю заробiткiв у рiзних краях, можуть дати 1,200.000 долярiв рiчно, пiд умовою, що кожний дорослий емигрант складатиме по 2-3 доляри на рiк.

1,200.000 долярiв рiчно — це сума, як на емиграцiйнi вiдносини дуже велика, але водночас цiлком реальна

для осягнення. Бо тяжко провiрити, що люди, якi ще не так давно готовi були вiддати життя за справу України, тепер не дали б три доляри на ту саму справу.

Перед тим треба було б здiйснити тiльки двi умовини: 1) пригадати людинi, що сьогодишня справа є абсолютно та сама, якою була в боротьбi з поляками, москалями i нiмцями, i 2) переконати людей, що вони не будуть залишенi в дурнях.

П'єстук i розум

Є це найчуднiша боротьба, в якiй ми будь-коли брали участь. I хiба найбiльша вiд часiв середньовiччя з його постiйною загрозою вiд Сходу i Пiвдня.

Большеви́зм — утвiр фiлософiї. З неї вiн узв'язав свої основнi засади i з подивугiдною впертiстю проповiдує свої iдеї всюди, де може i як може. Проповiдує, мiж iншим, i в Україні. Нiколи впродовж своєї iсторiї наш народ не пройшов через таку iнтенсивну, таку загальну фiлософiчну освiту, як за останнiх сорок рокiв. Згорнi додолу, вiд професорiв унiверситету, через народних учителiв до хлiборобських робiтників — усi мусять постiйно слухати про матерiю, про свiдомiсть, про реалiзм, про основи естетикнi тощо. Є це фiлософiя зла, спiдлена, нiкчемна, примiтивна, але все ж таки фiлософiя.

I це не все: цю саму фiлософiю вживають большевики всюди i завжди, як iнтелектуальну зброю. Сьогоди вiд нас знаємо, наприклад, як розбивали зсередини українських письменників i iнтелектуальних робiтників. Це неправда, що їх загнали в духову неволю самою лише силою. Знаємо, що поки дiйшло до потреби вжити енкаведистського нагана, не один iз них скапiтулював перед грiзною силою, залежною тiльки вiд його власного знання матерiялiстичної дiялектикн. Як же хотiти, щоб людина, яка нiколи в життi не проаналiзувала жадної фiлософiчної проблеми, могла протиставитися тiй фiлософiчнiй воєннiй машинi? Боротьба буде завжди подiбна до зудару пiхотинця, озброєного крiсом, з танком: крiсова куля вiдб'ється вiд панцера дiялектикн, а дiялектика перейде переможно над трупом його духа.

I тому це є непростенний промах, що так мало робиться у нас в дiлянцi протиставлення комунiстичним тезам власних тез.

Все, що говориться про нелюдяність комунiзму, є правдою. Правдою є табори примусової працi з iх мiльйонами мученикiв. Правдою є тасмна полiцiя з її катiвнями. Правдою є те, що нiколи й за жадну цiну свiт цiєї системи ненависти прийняти не може. Але, крiм цих усiх очевидних правд, є також правдою, що комунiзм виступає з певним змiстом, з певним твердженням. Змiстом є вже сама комунiстична доктрина, яка для багатьох людей на Заходi має приманливi перви. Змiстом є перiодичнi концепцiйнi i тактичнi аплiкацiї, якi комунiзм з великою спритнiстю i з позiрною слухнiстю ширить по свiтi. Чи вистачить на iх унешкiдливлення проголошувати порожню змiстом i зле написану протестацiйну i тавруючу вiдозву?

Вiганина по свiтi i кричання про табори примусової працi — це ще не все, бо, як учить досвiд, Захiд вва-

жас, що Колима і Караганда лежать далеко, і що коли б навіть могли бути перенесені вони на Захід, то зміняться і злагідніють. Отже, самих таборів не вистачає, треба ще розшифровувати, компромітувати, видобувати сенс того змісту, яким комунізм частує вільний світ. І тому змістові протиставляти власний зміст.

Комунізм раз-у-раз змінює обличчя спокуси. Він у постійній офенсиві і тисячами каналів висилає свої щораз нові зразки в новому опакуванні. В своїй новій, наприклад, тактиці, комуністи презентують світові формули, що з них деякі мають велику динаміку. Завдання української еміграції — створити платформу, з якої ті формули були б правильно наświetлювані. Коли б еміграція не вміла виявити фальшу в поодиноких комуністичних твердженнях і не мала б на них правдивих відповідей, не була б вона політичною еміграцією. Отже, йде про боротьбу на інтелекти. Не полагаю, що справа слухне, генеральне протикомуністичне гасло, — потрібна чуїна, негайна офензива передуманих відповідей на кожне твердження комунізму.

Саме тепер більшовицький режим намагається переконати українців, що комунізм після періоду проб і змін викристалізувався у велику, понадчасову гуманістичну концепцію, яка несе людині щастя й радість. В минулому, мовляв, були помилки і терор, були табори примусової праці і тортури, але все це минуло і тепер усе змінюється. Навіть Скрипника регабілітовано. Чи ця пропаганда, подавана в сотках і тисячах відмін, не вимагає глибоко передуманих відповідей?

Або праця штабу „комуністичних християн“, інкубатора формул для комуністичних тверджень? Одним з них є твердження, що комунізм — природна фаза історії, через яку людство мусить перейти. Далі твердження, що при тому стані речей Церква повинна шукати форми співжиття з комунізмом, щоб взагалі встоятися. І чим скорше це зробить, тим для неї ліпше.

Або, коли йде про українські справи, одно з тверджень проголошує, що Україна, як усі інші держави, мусіла опинитися в сфері одного з двох існуючих бльоків, і те, що Україна вже є „союзною“ державою в советському бльоці, в тому бльоці, який опановує цілий світ, — запорука всебічного її розвитку.

Або вказування на сучасний стан України: будівництво, розвиток промисловости, зник неграмотности і т. п., як на доказ успішности комуністичного устрою.

У всіх тих твердженнях, які йдуть на підбій українських і не-українських умів, криється фальш, але зовнішня шата твердження, приклади й ілюстрації звичайно повні помисливости і деколи півправд. Не треба думати, що вони є нешкідливі і не впливають на людей. Навпаки. І тому одним із головних обов'язків української еміграції є безупинне дослідження пропагандивних фаз комунізму і негайна їх деконспірація.

Ідея грядучого покоління

І врешті остання, може найважливіша справа.

Трагедією сучасного політичного світу є те, що немає в ньому іншої універсальної концепції, крім концепції комунізму. Світ зцілюється в одно, але ніхто, крім комуністів, не хоче взяти відповідальности за ці-

лість. Політика поодиноких держав, навіть політика ЗДА, ведеться еґоцентрично і на засаді поодиноких партикуляризмів. Немає великих загальних концепцій, які брали б до уваги те, що надійшов час, коли — щоб оборонити свою власну державу, хоча б наймогутнішу — треба боронити кожну іншу державу, в такій самій мірі, як і свою.

Запізнення світової політичної думки використовують більшовики для свого універсалізму, і в останніх часах вони зробили в тій ділянці багато небезпечних кроків. Комунізм вийшов із матеріалістичної думки Заходу. Він здистансував свого батька в послідовности, напрузі й безоглядності, але немає сумніву, що коріння цієї концепції криється — тут. У своїй новій фазі натиску на Захід і в плані розкладу його зсередини, пригадали собі в Кремлі про існування великих матеріалістичних наверстовань у країнах вільного світу. А в наступі пенетрації — це ідеальний союзник! Коли йому тільки довести однорідність чи повсяоченість залогень, — висліди можуть бути потрясаючі. Саме в цей момент комунізм починає звертатися до тих своїх природних союзників на Заході і пропонувати їм творення спільного „гуманістичного“ фронту, як перед другою світовою війною з подібних міркувань він закликав ліві партії творити спільні „народні фронти“.

Цю небезпеку треба подолати. На боротьбу з нею вступає антиматеріалістичний чинник. Він перебуває також у різних постатях і різній напрузі в країнах Заходу, він є всюди, хоч його мобілізація й усвідомлення ним завдань не всюди задовільні.

Ідеологічна боротьба ведеться тепер уже на кожній точці земної кулі. За залізною завісою у своїй оголеній постаті, на Заході під різними претекстами і в різних родах камуфляжу. Українська еміграція має обов'язок брати в цій боротьбі найактивнішу участь. В суспільному житті ми особливо вразливі на нематеріальні чинники, що сприяють нашій особливій активності в період мобілізації антиматеріалістичного табору. Цим нашим прикметам треба надати тільки властивого напрямку, щоб вони не марнувалися і не розпоршувалися. Необхідно здати собі справу з політичної ситуації у світі в її найглибших укладах. А пробуджувати це усвідомлення має політична думка еміграції в своїх безупинних намаганнях розкрити зміст і силу сучасного світу, їх негайно зрозуміти і політично опрацювати.

Ця остання справа, справа виникнення нової фази великої ідеологічної боротьби, має в українському середовищі ще один дуже важливий аспект: проблему dorостаючої молоді.

Ця молодь, частинно народжена ще в Україні, але в цілості вже вихована чужою школою, байдужіє до українських справ, змальовуваних їй у традиційних, плачливих тирадах. Молодь вважає, що це для неї далекі справи, загумінкові, давно прогомонілі й нудні. Від цих справ не можуть загорітись їх серця, спрагненні пайбільш сучасних надхнень. Образ української справи в її вчорашній формі не може порушити молодости, в найліпшому разі викликає сльозу сантимен-

ЛІТЕРАТУРА

Евген Маланюк

ШЕВЧЕНКО — ЖИВИЙ

(Продовження з попереднього числа*)

III

Шевченко був „бунтарем”. Лише бунтарем в тій гігантській області, що зветься романтизмом, беручи істоту, сенс і значення цього явища в історії культури якнайширше.

Колись в не дуже вдалій, бо написаній по-російському (певно лише для княжни Варвари Репніної), своїй поемі одштовхувався він досить іронічно від Байрона. Розуміється, Шевченко мав до того підстави. Але з тією парадоксальністю, яку ціхує справжнє життя, можна твердити, що при цілій несхожості їх, — лінія, що сполучує ім'я Байрона з кількома іншими романтиками на сході Європи, найбільш, може просто і безпосередньо йде саме до Шевченка, а не, приміром, до трагічно-поверховного, зовнішньо-блискучого Пушкіна чи навіть — до глибокого, але істотно-відмінного від Байрона — Лермонтова.

Той духовий, передовсім етично-творчий ладунок, що логічно допровадив автора „Чайлд Гарольда” до вояцької смерти в як же глибоко-символічній боротьбі — не за сучасну йому Грецію — лише за древню колицку нашого світу — Елладу, той самий ладунок, може ще більш сконцентрований, більш динамічний, носив в собі й Шевченко. Можна говорити лише про різне упостатнення тієї духової енергії, про відмінні форми її реалізації.

Тема „Шевченко і романтизм” є темою складною, трудною і занадто ризиковною, особливо при коротких сформулюваннях.

Але хай вільно буде поставити в формі запитання здогад, чи не був же романтизм, як явище історичне, бунтом — одідиченої нами від антики-особистости, загроженої зловісним наступом „прогресу” всілякої механістики, наступом гальванізованого темними силами ідола

тального жалю чи змишування. Але прагнення людини, яка починає жити, може наситити, а уяву й думку може і мусить окрилити — візія боротьби, яка охоплює не саму тільки Україну, але й цілий світ, — боротьби ідей, з найбільшою, мабуть, напругою, що її досі знала людина.

матерії, ідола колективно-розкладової безособливості, безособовості? Тієї безформної зарозливо-групної, смертоносною потвори, що під псевдонімами „гуманізму”, „просвіченості”, „соціалізму”, загалом матеріалізму, поглинала всяку особовість, отже й національну, всяку органічність, отже й культуру, всяку історичність і всякий лик, отже „образ Божий”.

Романтизм теоретично обіймає кінець XVIII початок XIX століть. Це німецька Sturm- und Drangperiode, що вибухнула з туманного ядра німецької містики і глибоких покладів німецького середньовіччя. Це — Johan Gottfried Herder з його історіософічними візіями і Stimmen der Voelker, що, безперечно, були зразком для передшевченківських збірників українських народніх пісень. Це — відроджена гердерівська Humanitaet, що була — в певнім аспекті — сигналізацією сучасного націоналізму... Це — Фіхте, Новаліс, Шатобріан... Так, все те кульмінаційні точки філософії і здійснення романтизму.

Але романтизм, як реакція духа на матеріалізм, на матеріальний тоталізм, був значно ширший і грандіозніший, істотніший, особливо в тій області, де панував і прометействував Шевченко, отже області народу, нації, її культурно-історичної особовості та її історичної долі.

Як „атомізуюча” філософія батька матеріалізму Демокріта, що була, зрештою, лише дрібним епізодом в сфері античної культури, так в сфері тієї ж, одідиченої нами, культури був вже і романтизм з його мітами про боротьбу титанів і вічну плодотворчу чинність Матері-Природи.

Романтизм живе в середньовіччі і ренесансі. Він чуйно стоїть на сторожі людини і народу, лише не в змеханізованім і деградованім значенні сих слів з минулих століть. Від Еразма з Роттердаму до Фосрбаха, до звульгаризованого „мавп'ячого” дарвінізму, від Спінози до

*) За дозволом автора винято з книжки, що її друкує Канадійське Видавництво „Гомін України”.

Маркса²⁾ і його російських коронованих і некоронованих наступників — сили абсолютного зла безнастанно намагалися детронізувати людину, як образ і подобу Бога, перетяти зв'язок людини з божеством, видихнути, видмухати з неї те живе, що вдихнув був в Адама Творець, і спровадити людину назад, до тварини, до глини, до мертвої порохніючої матерії; сей останній експеримент, не без успіху, переводять совєтські смертороби.

Романтизм XIX ст. був пророчим бунтом проти того страшного, що непомітно набрякало в знерухомленій, знечуленій і заколисаній всякою оффенбахівщиною XIX ст. Європі, того, що досягло максимального напруження у 80-90 роках і нарешті — крізь вирву великої війни — передовсім там, де абсолютне зло століттями не находило для себе спротиву.

З тіла вже наполовину мертвої, урочисто оголошеної за „неісторичну“, нації зроджений чудом, зроджений наперекір, мовляв, „законам“ канонізованого матеріалізму і раціоналізму („буття визначає свідомість“). Шевченко, і як поет, і як особовість, був живим запереченням тих „законів“. Може внутрішньо найправдивіше втілення романтизму, він, сей ніби „мужик“, здолав крізь всі лаштунки петербурзької імперії Миколи I уздріти її дійсну, потенціально-большевицьку диявольську суть. Крізь лаштунки, які враз з „декабристами“, з пушкініми, з ліберальним дворянством, з свіжовипродукованим слов'янофільством та народництвом і іншою орнаментикою, — засліплювали і знечулювали голови багатьох, дуже багатьох панів з освіти і з уродження. Він — бувший кріпак — вогнем своєї романтичної душі, інстинктом своєї благородної раси і чуйністю своєї вірної крові — відчув і закипів таким гнівом до псевдоімперської потвори і такою любов'ю до свого zagrożеного народу, що і сим гнівом, і сею любов'ю нарід його віджив, живе і житиме.

Щось дуже глибоке, щось дуже древнє, немов гомерівське, таїться в його своєріднім, плястично-намацальнім, позбавленім всякого місяністичного туману, романтизмі. Можна було б назвати той романтизм реалістичним, коли б таке окреслення мало мистецький сенс і не було так скомпромітоване численними белінськими.

При цілій своїй вибуховості, вулканічності, поезія Шевченка є однак же в якімсь сенсі так космічно-згармонізована, так органічно-форемна, що мимоволі той її романтизм хотілося б окреслити, як романтизм античний, формою і тоном безперечно ближчий, скажім, до Вергілія, аніж до Байрона.

Романтизм Шевченка з якоюсь античною простотою ніколи — навіть в найбільш ніби містичній спробі, як „Великий льох“, не відривається від землі, від матері-землі, ще стисліше — від України. Він якось по-античному свято, незломно вірить в її невичерпально-родючу, творчу силу, в незрадливий колобіг — оту античну циклічність — весни і осени, літа й зими. Тому якось не разять поруч себе, а, навпаки, органічно поєднуються в одну цілість „Гонта“ й „Садок вишневий“, кривавий бенкет „Тараса Трясила“ й цінцінатське „Поставлю хату і кімнату“. Так і здається, що після реву чорноморських бурунів, після „пекла Скутарі“, після „козацької плати“ — грізний переможний Гамалія поверне Україні звільнених з неволі синів і — хто знає? — може опиниться біля плуга, на пасіці, в холодку... І се зовсім не тому, що українець любить „відпочити“ — ми знаємо, що ті хуторяни вмиг обернуться в генералів і адміралів знову. По Шевченкових героях — що завше є люди (в Шевченківським значенні того слова), герої інших його романтичних сучасників, при всій їх мистецькій і моральній правдивості, — видаються трохи штучними, трохи подекуди театральними.

IV

Так. Він був „бунтарем“, тільки не в тій „селянській“, соціально-звуженій площині, до якої його ласкаво припасували та й досі припасовують.

Поет, в якого словнику либонь найчастіш зустрічаємо такі неплебейські слова, як „слава“ (улюблене слово!), як „лицемірство“, як „прадідівська земля“ і „кров“, що нею вона „напоєна“³⁾, ті „la terre et les morts“, до яких на заході Європи покоління XIX ст дійде остаточно геть пізніше, вже за нашої пам'яті, — такий поет є дуже далекий від обоюваного за російськими зразками, деградуючого, упадочного, а

²⁾ Характеристично, що університетською працею К. Маркса була студія про Демокріта.

³⁾ Пор. Д. Донцов „Козак із мільона свинопасів“, 1935, „Вістник“, стор. 369.

— в українським сенсі — глибоко-ложного „мужицтва”. Наш бо селянин, двигаючи на собі почесний тягар вікових національних обов’язків і будучи фактичним спадкоємцем періодично відумираючої шляхти, — є може найбільшим аристократом серед селянства Європи. Аджеж ще р. 1827 подорожник-чужинець, описуючи селянське весілля, нотує, що „барвінком і рутою українці обвивають предківський меч, який, як жезло путеводне, несуть перед молодятами і до церкви, і з церкви”⁴⁾. А в VI віці до Р. Х. — туземці України, що їх Геродот звав скитами, мали, попри культ Землі — дружини Зевса (як пише Геродот), також культ Меча, який був ідолом і якому м. ін. приносили в жертву кожного сотого полоненого. Від VI в. до Р. Х. і аж до XIX в. по Р. Х. — такою є міра того аристократизму. А що ж є аристократизм як не органічна тяглість контакту з власною землею? До сього щойно тепер доходять найбільш вдумливі соціологи, ревідуючи й реставруючи правдивий культурний сенс так довго забріжуваного поняття „селянин”.

Що ж говорити про „селянськість” на тій землі, де — беручи в історичній перспективі — ціла історія зводиться до періодичного перековування селянського плуга на лицарський меч, і навпаки!

Щоб дорисувати цей ледве нашкіцований профіль живого Шевченка, а не іконописно-народницької фікції, додамо, що 18 лютого 1861 року, себто за рік до своєї смерті, сей великий українець з стислою простотою і пророчою відповідальністю справжнього генія написав у своїй автобіографії: „Історія мого життя становить частину історії моєї Батьківщини”.

Недарма і Тургенєв, і Полонській у своїх спогадах про Шевченка ужили слова „козак”. Воно в половині XIX ст. ще носило на собі національний і, що дуже важне, елітарний, відблиск провідної верстви України XVI—XVIII століть. Вкладаючи своє життя в історію своєї батьківщини, „кріпак” Шевченко був свідомий свого творчого, „обаполи времени” пов’язуючого чину.

Бо був він, повторюю, козак, себто пан, що одразу загетьманував над всіма тими Гребінками, Галаганями, Лизогубами, Маркевичами

ми... Недарма дехто з них називав його „отаманом”.

Був він свідомий, що своєю визвольною, переможною, панівною поезією випростує тих, що „похилились”, що зробилися „душовбогими”, відродить самий інстинкт панування.

Може зійдуть і виростуть ножі обоюдні,
Розпанахають погане гниле серце трудне
І вицідять сукровату, і наллють живої
Козацької тої крові, чистої, святої...

До „рабів незрячих-гречкосіїв”, до „німих підлих рабів”, до „підніжків” і „овечих натур”, до „капусти головатаї” різних повітових „громадівців”, до „мільонів полян, дулібів і древлян”, як стисло в „Юродивім” окреслює він українську національну дійсність, до „недолюдіків”, — він вогненний видає наказ: „**Будьте люде!**”, „Схаменіться”, — яке глибоке і яке ж стисле се слово! — відчувайте той сором, що Я відчуваю за ваше внутрішнє каліцтво, каліцтво недолюдіків, неповних, часткових істот. Аджеж ви „козацькі діти”, „лицарські сини”.

„Будьте люде” — в устах Шевченка то велике слово бути „людиною”, бо то „образ Божий”, а він, як справжній геній, носив в собі полу-м’яну віру в Бога.

„Отамане, — пише він з кінцем 1844 року до Кухаренка, — якби ти знав, що тут робиться! . **Козацтво ожило!** Оживуть гетьмани в золотім жупані, прокинеться доля, козак заспіва”.

Се була його вічна мрія, що от-от мала втілитися — то в Петербурзі серед молодих земляків, яких там повно було, то в Києві навколо кирило-методіївського жертovníка... І на засланні вже, все ж таки —

... Іноді старий козак
Верзеться грішному...

Він не дочекався втілення. Болюче коротко, трагічно-хутко перед нашими вже очима, сліпучим, здавалося навіки реальним, **видивом** майнуло те чудо.

1917 року сталося:

Трупи встали
І очі розкрили.

Під звуки національного гимну, що в нім пурпурово яріє істотно-шевченківське „покажем, що ми браття козацького роду”, йшли від 1917 р. в кривавий біл сонтні і тисячі тих, в яких

4) И. Кульжинский „Малороссійская деревня”, Москва, 1827.

серці співало полум'я його духа, сотні і тисячі воскресених Шевченком в ХХ столітті „лицарських синів”, „козацьких дітей”.

Бо знана строфа з послання до Основ'яненка „наша дума, наша пісня” запропонована була „культурником” Кулішем. В оригіналі вона звучала цілком інакше:

Наш завзятий Головатий
Не вмере, не загине...

Головатий — останній кошовий останньої Січі, останній слід українського меча.

V

Може ніде так повно, хоч так вибухово, не втілилася ся в ґрунті речі антична, але романтично-полум'яна в своїй вірі в органічність і в своїй ненависті до механічності, утвердженість Шевченка в законі життя, в формотворчій плідності матері-землі, — як саме в поезії „Бували воїни й військові свари...”

Поезія та написана була Шевченком десь за пару місяців перед смертю, в Петербурзі, можливо, в його похмурій, каззонній майстерні при Академії, де він мешкав і де граверною голкою та кислотами на мідних дошках робив свої останні мідьорити. Текст тієї поезії має свою трагікомічну історію. Записаний був чужою рукою (до т. зв. „більшого” зшитка) і непроредагований поетом. Отож, наслідком того до останнього часу замість „жеруть і тлять старого дуба”, як виходить не лише з головного образу поезії, з цілого її антично-органічного сенсу, а й навіть з рими — „ллюбо”, — читали „жеруть і тлять старого діда”, що було майже явною нісенітницею. Ще р. 1903 один з дослідників у „Записках Наукового Т-ва ім. Шевченка” радив читати той вірш правильно, але очевидно так міцно було приспано, як вже говорилося, саме відчуття Шевченка в суспільстві, так був він міцно законсервований в уяві читачів, як співець „мужицької недолі” та „самоук”, що ніхто не рішався зробити сеї очевидної коректури.

Порівнюючи недавно ще приходилося чути такі гіпотези, що, мовляв, та поезія не зовсім зрозуміла, що Шевченко перед смертю вже не „обробляв” написаного, що то, взагалі невдала проба пера.

Пригадаймо лише той центральний образ:

Минуло все, та не пропало —
Остались шашелі: Гризуть,
Жеруть і тлять старого дуба,
А од коріння тихо, любо
Зелені парості ростуть.
І виростуть. І без сокири —

Се Шевченко виразно натякає саме на тих Добролюбових і Чернишевських, що „всеросійсько” закликали „к топору зовіте Русь” і чийм товариством і „впливами” советські писарі нині компромітують Шевченка. Далі проривається типово-шевченківське вубухово-запекла проречественість:

Аж зареве та загуде,
Козак безверхий упаде
Розтрощить трон, порве порфіру,
Роздавить вашого кумира
Людськії шашелі!

В сім образі старого дуба, що з нього, хоч точеного шашелями, виростають зелені парості невичерпального, незнищального і побідного життя, — сконцентрована вся органічна і убійча для матеріялістичних смертотворців і смертопоклонників філософія Шевченка.

Є якийсь величний символ і обітниця в тім, що Його роковини припадають саме на час провесни, на дні, коли природа збуджується до життя, а Мати-Земля до творчости.

І день Його народження і день Його скону (11. III — 10. III) замикаються в одне коло, творять один замкнутий цикл — символ вічності.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ

У числі ч. 4 (162) за квітень 1962 на стор. 17, рядок 16 з долини трапився друкарський „чортис” і треба справити слово „релігію” на реліквію. — Ред.

*Козацька жінка вірна тому, кого вибрала.
Але з ним мріє про що інше, не про за-
тишине щастя безжурного домашнього гніз-
да. Як жінка середньовізного західного
шеваліє, або нашого — за мовою козаць-
ких літописей „лицаря і кавалера” — вона
знала, ким є її вибранець і яке життя ви-
брала при нім. Любила славу, а він мусів
незвичайними гинами во славу Бога або
рідного краю заслужити її увагу і любов.
(Д. Донцов. Правда прадідів великих,
сторінка 66)*

В ПІДСОВЕТСЬКІЙ УКРАЇНІ

Василь Гальзенко

ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВИЗИСКУ УКРАЇНИ

Американський журналіст, який недавно прибув з Куби, розповідав, що він бачив у Гавані велитенські скрині з написом „Одеса, ССРСР”. Кубинець-поштар пояснив йому, що це — подарунки з Росії. Так пише й кубинська преса. Лише заступник голови Держпляну Української ССР А. Кочубей у „Радянській Україні” ч. 68 (20 березня ц. р.) повідомляє — задля „внутрішнього вжитку”, що: „торік 40 підприємств України відправили революційній Кубі продукції в 6 разів більше, ніж у попередньому році, в тому числі — дизелі, генератори, породонавантажувальні машини, бурові верстати, крани, бульдозери, трактори, автомашини, мінеральні добрива, харчеві й інші товари”... Посилають навіть харчі, тоді, коли з України за океан ідуть від трудящого люду листи з проханням посилати пакунки, бо — „не сила витримати”!

Большевики будують тепер за кордоном 385 не-військових об'єктів (фабрик, комбінатів, ливарень тощо). З них Україна витримує на своїх плечах будівництво 259 таких промислових об'єктів (204 в країнах „соціалістичного блоку” і 55 в Індії, Китаї і т. д.). З того Україна не має навіть моральної користі, бо все робиться під маркою Росії або ССРСР, але без згадки про Україну. Преса Індії впродовж ось уже кількох місяців розписує про „чудо в Бхїлаї” — про завод-велетень, вже зданий в експлуатацію. І, звичайно, це чудо приписують червоній Росії. А тим часом у Бхїлаї „працювало понад 700 спеціалістів металургійної та інших галузей промисловости України”. Туди з України вивезено 60 тисяч тонн металевих конструкцій, 10.000 тонн устаткування, 70.000 тонн вогнетривких матеріалів і т. д.

Цього року Україна — за московським пляном — має постачати різні вироби і товари в 62 країни світу. Так „старший брат” в ім'я своїх імперсько-колоніальних плянів не лише примушує Україну вивозити створені українськими руками багатства, а ще й грабує наш народ морально: вся зовнішня допомога йде від імени і під маркою Росії, Москви, Кремлю,

РСФСР. Ті ж самі факти спостерігаємо і з іншими поневоленими країнами — Білоруссю, Грузією, Литвою...

**

Надалі в цьому аналізі ми притримуватимемося великої статті згаданого вже А. Кочубея „Животворні зв'язки”, опублікованої в офіційній „Радянська Україна”. Більшість тверджень у тій статті поставлено з ніг на голову. Всупереч простому глуздові автор твердить, що злочинне випомповування добра з України — явище позитивне і... „наближає світле майбутнє всього людства — комунізм”.

Економічний грабунок України йде кількома руслами. Грабунок підставової бази народу — економіки — найкраще показує геноцидні заміри Росії щодо поневолених народів: не даючи змоги народів розвиватися економічно, Москва тим самим заглушує і всі інші нормально-природні процеси розвитку, включно з духовним.

Головним завданням Росії Хрущова (як було й за Сталіна) — що видно з вивчення її найновішої економічної політики в середині ССРСР — є утримати кожну республіку на рівні економічної несамовистачальности, залежности від інших республік, а в першу чергу таки від Росії. Відомо, що в Україні за останні десятиріччя вирости високоякісні технічно-інженерні кадри, світової слави математики і фізики; в Україні створено наймодерніші обчислювальні машини, надпотужні генератори тощо. На цю ділянку була спрямована вся увага в той час, коли справи культури постійно свідомо занедбується... Однак, не зважаючи на досягнення в техніці і підготові фахівців, Україна не має права збудувати хоч би один завод кулькових вольниць (підшипників), без яких не покрутиться тепер ні одне колесо: кулькові вольниці Україна має довозити з РСФСР. „Звідтіля, — читаємо в статті А. Кочубея, — Україна одержує різне машинове і технологічне устаткування, варстати, точні прилади, автомашини (їх можна тільки монтувати у Львові — ВГ), тепловози, автомобільні покришки, вов-

няні, бавовняні (хоч бавовник у Росії не росте, і бавовну довозять з советських азійських республік знову ж таки в РСФСР — ВГ), льняні тканини та ін." І далі: „Західно-сибірський район постачає нам ліс та лісоматеріяли (а в той час куди ж діваються карпатські та чернігівські ліси, так злочинно винищувані? — ВГ), Далекий Схід — рибу і рибопродукти, корисні копалини". Тим часом рибу з Чорного й Озівського морів, свіжу й консервовану — везуть на північ!

Такі „животворні зв'язки" призводять до того, що, — змушений признатись заступник голови Держплану УССР, — „нині внаслідок недоліків у розміщенні чорної металургії і в спеціалізації прокатних станів буває ще багато зустрічних перевозок чорних металів, прокату... особливо вони великі між Уралом і Донецько-Придніпровським районом".

Що означає вислів „зустрічні перевозки"? Те, що з України в Росію везуть залізо, руду тощо, а з Росії в Україну — везуть залізо, руду тощо... На це не погодився б жадний господар у світі, — але Москва має свої пляни „животворних зв'язків", бо нову програму КПСС треба за всяку ціну здійснювати (економічне змішування націй, не лише культурне), навіть тоді, коли це явне безглуздя.

Що вивозять з України, переважно в Росію і закордон, для реалізації комуністично-імперіалістичних плянів? Нині Україна дає 52% загальносоюзного виробництва чавуну, 40% криці, 55% залізної руди, до 70% цукру, кукурудзи, майже 40% усіх вироблюваних в ССРС тракторів і т. д. Тим часом бюджет, призначений для України, відносно РСФСР злочинно малий, а вивози — злочинно великі.

„В нинішньому році ми відправляємо 40 млн. тонн самого тільки вугілля. Друге місце за кількістю належить чорним металам. Основними їх споживачами, — навіть не криється А. Кочубей, — є європейські райони РСФСР, Москва, Ленінград"... І лише для „відчипного" додає: „Білорусь, Азербайджан, Молдавія". Про вивози на північ харчів, товарів першого вжитку, харчової сировини цей заступник Москви в Україні навіть не згадує.

Впадає у вічі ще й те, що з України найбільше вивозять в Росію або сирівці, або ж сільсько-господарські машини, технологічне устат-

кування для легкої, харчової і поліграфічної промисловости, Кремль зумисне не дозволяє будувати на Україні фабрик для випуску обладнання важкої індустрії, бо це вже була б небезпечна усамостійненість країни, яка має з власної землі все — від хліба до руди, вугілля і нафти.

У цьому полягає друга ознака колоніальної залежності України від Росії, що виходить не з внутрішніх причин (невистачальність господарства), а з зовнішніх — заборона розбудовувати самовистачальне господарство. Цей злочин називає в „Радянській Україні" А. Кочубей — „яскравим проявом торжества послідовно здійснюваної партією ленінської національної політики. Економіка радянської України розвивалася і розвивається в органічному зв'язку з економікою всієї нашої країни" (чи можна вигадати більш шовіністичний вислів!).

**

Що довозять в Україну з-за кордону? Ось, наприклад, з Польщі і Болгарії — кораблі. Чому? Адже на корабельнях Одеси, Миколаєва, Києва Україна сама може забезпечити своє господарство потрібною кількістю морських, річкових та озерних пароплавів. Що ж тоді будують на українських корабельнях? Хіба військові судна? — то напевно не для України... З Болгарії в Україну привозять городину і овочі! А одночасно з України їх вивозять до Росії, і то так послідовно вивозять, що навіть у великих наших містах немає звичайнісіньких яблук подостатком, не кажучи вже про кубинські помаранчі, які лише в Києві інколи з'являються, як особлива атракція. З Румунії довозять в Україну „озерно-річкові теплоходи, нафтоналивні баржі, нафтове обладнання, цемент, меблі. З Китаю — оливу, кавчук"... Ціни на китайський чай такі високі, що його годі купити, а китайський шовк-сирець в Україні лише переробляють, щоб... експортувати закордон!

За підрахунками советських економістів, нехай і роздутими, зовнішня торгівля ССРС за 20 років має зрости в 4 рази, а Україна за той же час має продукувати стільки промислової продукції, скільки тепер її виробляє увесь ССРС. Тож можна легко собі уявити, до яких розмірів дійде грабунок нашої землі і нашого народу!

Петро Кізко

ЗЕМЛЯ ГОВОРИТЬ

Відколи Гарасим Стецюк працює в колгоспі, ще ніколи не переживав такого душевного спустошення. Два десятки літ — немов би шмат життя, кинутий у глибоке провалля. Ці довгі, як шлях на Сибір, роки, Гарасим не лише душевно, а й фізично жив немов не цілий, а перетятий надвоє. Важко віддати почуття такого Гарасимового стану. Подумати: прийшли якісь червоні, комуністи-большевики, чи як їх там, грець би їх узяв, накинули на шию мотуза і потягли до колгоспу, як кабана на заріз. Гарасимові ті часи видалися кошмарним сном. Перші дні, місяці, а потім і роки гадав, мріяв, що це якась тимчасова омана, іророва з'ява, яка мине, сповзе з-перед очей і — зникне.

Аж триває вже два десятки!

А може це сам він, Гарасим Стецюк, завинив, сам призвів до власного свого нещастя? Ге, міг же він не скоритись, не дати накинути на

Советський Союз, як відомо, закуповує і нині за кордоном масло, різні товщі, м'ясо. В той же час заступник голови Держплану УССР А. Кочубей в згадуваній статті обіцяє: „І надалі республіка вивозитиме в інші райони країни цукор, олію, овочеві, рибні і м'ясні консерви, м'ясо, сало, тваринне масло, борошно, вино, сіль та інші продукти харчування... На Кубу вивозять... харчові й інші товари”.

Знову приклад плянованого грабунку, і то не для якихось мітичних „районів країни”, а для годівлі ненаситної матушки-Росії. З України приходять за кордон листи з проханням рятувати від голоду, прислати взуття, одяг... — і в той же час антинародня влада випомповує з нашої Батьківщини речі першої потреби. Це дає Москві три козири: чужим хлібом і машинами робити закордоном свою справу, забезпечити російський народ чужим коштом, обтягти Україні економіку настільки, щоб недоживлення і постійні господарські турботи прибивали думку спільноти, нові ідеї, бажання боротися з поневолювачем.

„Животворні зв'язки” з Москвою лягли важким каменем на плечі українського народу.

себе червоний мотуз? Були ж такі, що животи собі ножами різали, з села світ-за-очі тікали, всяких зайд убивали, а до колгоспу — ані руш! Чому ж би Гарасимові було такого не вчинити?

Отакі думки останнім часом так почали пекти Гарасимову душу, що одного разу він аж сорочку собі на грудях роздер. Вийшов у поле з колгоспною бригадою косити люцерну, сів на косарку, і щойно рушив, як зачув:

заскреготіла, задзвонила косарка так, ніби сто дітей з-під неї і заплакали, і засміялись; та всі одним голосом до Гарасима:

— Чию люцерну косиш, Гарасиме? Чия худоба їстиме цю пашу?

В Гарасимових грудях так запекло, аж перед очима поле зелене хмарою чорною вкрилось. Ухопив обома руками за полотняну сорочку, рвонув — і голі, оброслі, дебели груди, мов камінна плита, з-під роздертої сорочки виглянули.

Коні в косарці заіржали, немов на тривогу...

А оце минулого четверга, як сказано, Гарасимові таке притрапилось, що то вже останній його день був у колгоспі.

Як пішов Гарасим орати під озимину, пустив плуга в землю, аж до нього голос якийсь промовляє:

— Гай-гай, Гарасиме, недобрий чоловіче! Чого ж ти сам себе караєш? Чи ти вже забув про мене? Чого ж тремтиш, чого здригаєшся, чому так кволо руки чепіг тримаються? Чого? Може від сорому серце так б'ється, душа, як пташка над зруйнованим гніздом, побивається, що не впізнаєш своєї землі, свого лану забраного? Подивися, це ж ти по колишній своїй рідній, власній землі з плугом ідеш, і не бачиш, як твоя земля сльозами обливається!

Гарасим спинив коня, витер спітніле чоло, прислухався.

Хто це говорить до нього?

Кругом ні живої душі, лише он там, десь далеко на сусідньому полі, люди копи збирають та до молотарки звозять.

Прислухається, і знову той самий голос:

— Як же ти кинув мене в неволю, Гарасиме?

Як же ти ореш мене, щоб родила я хліб ворогові нашому?

Гарасим зігнувся, а потім припав грудьми до борозни, що й справді була така вогка, немов сльозами полита, і слухав, слухав.

— Земля говорить... Гарасиме, чуєш? Та це ж земля, що ти її здав до колгоспу, промовляє до тебе! — мало не вголос подумав Гарасим.

— Земле моя безталанна! — проказав, як молитву, і пригорщами пригорнув до грудей чорні крихти землі, мов лік цілющий.

А потім підвівся й побіг до людей, що копи звозили.

— Слушайте, люди! — загукав до колгоспників: — Слушайте, як он земля говорить!

Люди сміхом, реготом ошпарили Гарасима, як окропом.

— Ге, здурів Стецюк на старість! Де ж би таке видано й чувано, щоб земля говорила?

А він напосівся, тягне з собою людей на свою колишню землю, щоб послухали, як промовляє вона до нього.

Аж тоді надійшов Кислиця Кузьма, партійний голова на селі, та й каже до Гарасима:

— Яка земля говорить?

— Моя земля... Кличе до себе, щоб рятувати йшов її, сплюндровану тобою, Кузьмо. Це ж ти забрав її у мене, і лишив мене батраком у чужому колгоспі. Ти!..

Люди затихли, як горобці, над якими пролетів кинутий кимсь камінь.

Сам Кузьма Кислиця не сподівався такого від Гарасима. Двадцять років пробув у колгоспі, не траплялось чогось подібного, а тепер — наче здурів чоловік.

А Гарасим подивився люто на Кузьму, кинув об землю батоном і рушив від людей на те місце, де орав.

Звідси вернувся до Кузьми з конем і плугом.

— Горить душа моя вогнем, пече мене й болить, що життя моє на своїй і не на своїй землі кінчається. Заберіть від мене коня й плуга, все, крім душі моєї, і йдіть самі орати! Хай знає земля моя, що не Гарасим Стецюк, а чужі люди завдають їй ран! Хай знає!

Люди розійшлися понурі, а Гарасим рушив до села. Вночі ще молився на своїй землі, а ранком на зорі колгоспники знайшли Гараси-

Микола Дербуш

НЕЗАБУТНІМ —

Симонові, Євгенові, Стенанові

Париж
і брук...
Сім куль
і кров...
То —
постріли Москви —
в ідею...
Ідеї
ворог не зборов.
Ідеї Прометеїв!..
Знов —
Роттердам...
Готель і там
московська бомба —
у ідею...
Її не здійснена
мета —
Ідею вбити
Прометеїв!..
Ціян
у Мюнхен...
Підлий стріл...
Модерна куля —
у ідею...
І це дарма!..
Не збито крил
в ідеї,
в нації,
у Прометеїв!..

Міннеаполіс,
листопад 1961

Не вірно — на думку Ф. Рацеля (Основи народознавства) — протиставляти історизні народи неісторизним. „Чи ж історизні події — питає він — тому втрачені для історії, що не залишилося по них писаних спогадів? Істота історії полягає в тому, що сталося, а не в спогадах або в записанні того, що скоїлося”.

ЧИТАЙТЕ,
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,
ПОШИРЮЙТЕ

„В І С Н И К”!

ма в полі неживим. Лежав ниць у розораній ним борозні.

Там він лишив останній свій теплий поцілунок рідному чорноземові.

ГОЛОВНИЙ ВОРОГ*М. Карповиз-Дубиняк***ХРУЩОВСЬКА ВОЄННА ДОКТРИНА**

16-го березня ц. р. Хрущов, виголошуючи промову перед своїми „виборцями” у Москві, заявив, що советські науковці створили нову, „глобальну” балістичну ракету, яка може літати навколо земної кулі і, на наказ, вцілити в кожну точку як на суходолі, так і на океані.

Тяжко сказати, наскільки відповідають правді чергові хрущовські погрози. Одначе, нова московська ракета, якщо її дійсно випродуковано, є черговим кроком на шляху розвитку нової воєнної доктрини. Офіційно цю доктрину проголосив Хрущов 14 січня 1960 року на сесії Верховного Совету („Правда” 15. 1. 1960 р.), але її ідеї беруть свій початок ще в другій половині 1957 року, коли в СРСР розроблено й випробувано далекосяжні балістичні ракети, як „носії ядрової зброї”. Сесія Верховного Совету, ухваливши закон „Про значне скорочення советських збройних сил”, офіційно затвердила нову московську воєнну доктрину.

13-го серпня 1957 року кол. заступник міністра оборони СРСР маршал Василевський та головнокомандувач збройних повітряних сил маршал летунства Вершинін на сторінках газети „Красная Звезда” (офіційний орган міністерства оборони) писали: „... поява на озброєнні балістичних ракет — носіїв космічних кораблів і супутників Землі вимагає корінного перегляду існуючих засад розвитку військової справи... Міжконтинентальні ракети поширюють обрії воєнної стратегії і ламають старі засади воєнної доктрини”. Ці погляди Хрущов почав пропагувати у своїх демагогічних промовах як в СРСР, так і за кордоном під час „туристичних” контактів з „капіталістичним” Заходом. Нову воєнну доктрину декілька разів розглядалося на засіданнях Президії ЦК КПСС спільно з генералітетом. В той час головною ударною силою Заходу, зокрема ЗДА, було стратегічне летунство, вивінуване атомовою зброєю. Президія ЦК КПСС звернула основну увагу на потребу розвитку далекосяжної ракетної зброї, одноразово з тим повівши пропаганду, ніби стратегічне летунство Заходу віджило свій час, а військові бази ЗДА, які ото-

чують СРСР і мають атомові літаки середнього засягу, з часом втрачатимуть свою ефективність.

Військовий відділ ЦК КПСС наказав державному комітетові військової промисловости та атомовим науково-дослідним інститутам форсувати досліди над балістичними ракетами з ядровими головками. Найважливішу працю в цій ділянці виконували науково-дослідні інститути Академії Наук УРСР, насамперед створивши першу в СРСР електронічно-лічильну машину. Перші взірці ракетних приладів і деталей вироблялося під наглядом спеціальних уповноважених ЦК КПСС на Львівському заводі електроніки, Київському заводі „Точелектроприлад”, Нікопольському південно-трубному заводі, заводі „Запоріжсталь”, Харківському літакобудівельному заводі, Ленінградському заводі ім. Кірова, московських заводах та ін. Але головний монтаж ракет відбувався на Горьковському заводі ракетобудування. Перші ракети випробовувано на дослідному ракетодромі біля м. Капустин Яр Астраханської області (РСФСР). Вистрілювали їх на простори Казахстану. Протягом 1959-1960 рр. збудовано великий науково-дослідний „космодром” Байконур у Карагандинській області, а другий — біля м. Енгельс, Саратовської області (РСФСР).

До 1959 року нова советська воєнна доктрина не мала ще ясно викристалізованого характеру. Нову ракетну зброю вважали лише за складову частину озброєння армії. Щоправда, побічний продукт ракет — супутники, хоч і вистрілювали навколо земної кулі, на Місяць, навіть на Венеру і навколо Сонця, але це були тільки спроби в опрацюванні нової зброї. Характеристичною рисою організації і розбудови збройних сил і далі залишалася марксистсько-ленінська засада — гармонійний розвиток усіх видів зброї — масовість. Ця теорія вимагала і гармонійної взаємодії між ними під час виконання бойових завдань на фронтах. Протягом 1958-1959 років советські збройні сили одержують багато різномірних ракет, що уможлиблює реорганізацію і переформування артилерії, частини ле-

тунства і протилетунської оборони. На озброєнні появляються міномети (нова конструкція відомих „катюш”), зенітні ракети „земля-повітря”, ракети „повітря-повітря” та „повітря-земля”. Реорганізація в свою чергу потягла деяке скорочення живої вояцької сили, наснаження армії технічно кваліфікованими офіцерами, збільшила вогневу потужність армії.

14-го січня 1960 року ЦК КПСС через Хрущова офіційно оголошує, що ракетно-ядрова зброя стає головним видом советських збройних сил.

З великою помпою сесія Верховного Совету ухвалює закон про скорочення чисельності збройних сил, а в травні 1960 року офіційно повідомляється про створення нового виду збройних сил — ракетних військ стратегічного призначення.

Советський генералітет, який десятками років опрацьовував воєнну доктрину „гармонійного розвитку”, виступив проти нової ракетної доктрини. Наслідком цього усунено деяких маршалів з чоловічих посад: Соколовського — з посади начальника генерального штабу, а Конєва — з посади головнокомандувача військ Варшавського блоку. Характеристичним є те, що нову воєнну доктрину захищали тільки чотири маршали — Малиновський, Чуйков, Захаров і Москаленко. З них один Малиновський належав до найвищої генеральської еліти, а три інші командували військовими округами. Маршали Рокоссовський, Конєв, Соколовський і Тимошенко офіційно ніде не виступали ані проти, ані за новою воєнною доктриною.

16-го січня 1960 року Москаленко на сторінках „Красної Звезди” вмістив велику статтю, в якій захищає нову воєнну доктрину, як наслідок „мудрости і прозорливости” ЦК КПСС, зокрема „видатного лєнінця” Хрущова. Подібні статті написали згодом Вершинін, Чуйков, Захаров, Грєчко.

Цікавим є те, що маршалів, які на сесії Верховного Совету ССРСР захищали хрущовську ракетну доктрину, за кілька місяців призначено на чоловічі військові посади. Зокрема, маршала Чуйкова у квітні 1960 року відкликано до Москви і призначено головнокомандувачем наземних військ, а на його місце, командувачем Київської військової округи, призначено генерал-полковника Кошового, що до того часу коман-

дував Сибірською військовою округою. 24 жовтня 1960 р. таємничо загинув маршал артилерії М. Недєлін — головнокомандувач новостворених ракетних військ, а на його місце призначено маршала Москаленка (командував Московською військовою округою). У липні 1960 року „за станом здоров'я” усунено В. Соколовського, а начальником генерального штабу призначено маршала М. Захарова. З Білоруської військової округи відкликано до Москви маршала Тимошенка, а на його місце призначено командувачем округи генерал-полковника В. Комарова. (з Приволзької військової округи). 15 квітня 1961 р. Тимошенка „вибрано” на „цивільну посаду” — головою Комітету ветеранів війни.

Практичне переведення в життя хрущовської ракетної доктрини стверджують вистрєлення важких супутників, космічних кораблів, випробування міжконтинентальних балістичних ракет на тихоокеанських просторах, випробування надпотужних водневих бомб, інтенсивне переозброєння ракетами всіх видів збройних сил. Напевно Москва має і деякий прогрєс у розвитку антиракет.

Звітуючи перед 22-им з'їздом КПСС про те, що реорганізація збройних сил вже закінчилася, Малиновський зробив такі висновки:

а) Советський Союз кожної хвилини повинен бути готовий зірвати „злочинні намагання імперіалістів напасти на ССРСР і країни соціалістичного табору”. Малиновський при цьому підкрєслив, що *советські збройні сили повинні першими завдати ракетно-ядрового удару по ворогові, щоб запобігти нападаві.*

б) Ракетні війська стратегічного призначення — підстава советських збройних сил — мусять завжди перебувати в бойовому поготівлі. Крім ударів на військові бази ворога, вони призначені також знищити важливі промислові і життєві ворожі центри, засоби комунікації тощо.

в) Окрему увагу звернув Малиновський на початковий період війни: хто перший завдасть ракетних ударів, той виграє війну.

г) Реорганізація збройних сил вимагає також перегляду теорії військового мистецтва, статутів армії, приписів, перекваліфікації офіцерів і вояків. Малиновський заявив, що це все в советській армії вже здійснено.

г) Головну роллю в реорганізації військ та забезпеченні армії ракетно-ядровою зброєю відіграє ЦК КПСС на чолі з Хрущовим, якого Малиновський назвав „нашим верховним головнокомандувачем”.

Аналізуючи цю нову воєнну доктрину, приходимо до висновку, що ядерно-ракетній зброї Москва признає роллю головного мілітарного фактору в своїй агресії супроти Заходу.

До 1960 року основна пропагандивна тенденція, що червоною ниткою пронизувала московську воєнну доктрину, мала характер, так би мовити, „вимушеної відповіді” на розвиток ядрової зброї Заходу. Захід в той час мав перевагу над Москвою у розвитку атомової зброї, а московсько-большевицькі імперіялісти пленталися в хвості.

Ураховуючи, що Захід надає вирішального значення у війні ракетно-ядерній зброї, нова хрущовська воєнна доктрина, як і „застаріла” ленінська в політиці, ідеології й економіці, ставить на перше місце наступальні, а не оборонні дії. Постійне підтримування переваги в розвитку ядрово-ракетної техніки, наснаження нею збройних сил — центральний стрижень хрущовської воєнної доктрини. Перевага над Заходом у масовості армії, в озброєнні її навіть удосконаленою звичайною зброєю ніякого психологічного впливу на Захід не мала. Постійне ж підтримування переваги в ділянці розвитку ядрово-ракетної зброї впливає на психіку західного і підсоветського населення. Західне населення московська пропаганда намагається переконати, що західні уряди, а не Москва, винні у перегонах в озброєнні. Коли б, мовляв, „капіталісти-імперіялісти” не озброювались, Москва не старалася б переганяти їх у ділянці розвитку ракетної техніки. І тому московська пропаганда закликає західне населення боротися проти своїх урядів, змушувати їх відмовитися від перегонів у озброєнні, від дальшого випробування атомових бомб.

Большевицькі крутіства на міжнародних конференціях у справі роззброєння виразно показують, що не про роззброєння йде кремлівським головачам. На останній такій конференції в Женеві представники уряду ЗДА зрekliся навіть тієї, таврованої большевиками, як шпигунська затія, вимоги — перед кожним етапом роззброєння устійнювати наявний зброй-

ний стан. Замість цього ЗДА погоджувалися на контролю окремих родів зброї в деяких зонах країни. Але й цей плян большевики відкинули, вимагаючи „роззброєння” без ніякої міжнародної інспекції, що, звичайно, давало б їм вільну руку в потаємному продукуванні атомової зброї.

Очевидно, перегони в розвитку ракетобудівництва були викликані також і внутрішніми економічними та соціальними причинами. Катастрофічне зменшення приросту населення ССРСР, особливо під час другої світової війни, викликало гостру недостачу робітної сили, потрібної для виконання семирічки. Резервою поповнення цього браку стала також советська армія. А скорочення армії вимагало заступлення її живої сили високорозвиненою військовою технікою, яка обслуговувалася б висококваліфікованими людьми. Протягом 1958-1961 років офіцерські школи реорганізовано і тепер вишколюють вони переважно офіцерів-інженерів. До армії покликається в першу чергу кваліфіковану молодь з середньою технічною освітою. Там, де раніше потрібно було для обслуговування ракетної техніки 10 звичайних вояків, їх тепер заступили офіцер-інженер та 3-4 вояки-техніки.

Протягом трьох минулих років зреорганізовано партійно-політичний апарат советських збройних сил і значно збільшено в армії партійно-комсомольський прошарок. На 1 січня 1962 року советські збройні сили нараховували приблизно 3,4 млн. осіб. Маршалів, адміралів і генералів було до 4.000 осіб — всі члени партії. Офіцерів було приблизно 600 тис., в тому числі партійців 552 тис. (92%), комсомольців 48 тис. (8%). Вояків і підстаршин 2,8 млн., в тому числі партійців 400 тис. (14%), комсомольців 2 млн. (70%), безпартійних 466 тис. (16%). За національним складом армія мала на 1 січня ц. р. такий стан: генералів-москалів 74%, з неросійських народів — 26%; офіцерів-москалів 68%, з неросійських народів — 32%; вояків і підстаршин-москалів 37%, з неросійських народів — 63%. Отже, керівництво армії складається з москалів.

Для „внутрішніх потреб” Москва має приблизно 620 тис. військ КГБ та 300 тис. озброєної міліції.

Однак, холодна війна за Берлін ствердила,

Мгр. І. Боднарук

АНТИСЕМІТИЗМ У СОВЕТЬСЬКОМУ СОЮЗІ

Нещодавно газети принесли вістку, що в ССРСР розпочалися нові переслідування жидів. У Ленінграді й Москві відбулися судові процеси, у висліді яких засуджено шістьох діячів жидівських релігійних громад на тюрму й заслання. В Советському Союзі йде нова нагірка на жидів: цим разом переслідують жидів за їхню відданість релігійним традиціям, зокрема за влаштування ними 3 жовтня 1961 р. в Ленінграді релігійної маніфестації з нагоди свят Сімгат Тораг.

Пишемо про це тому, що деякі американські газети з нагоди жидівських процесів у Советах черговий раз намагаються прояви московського антисемітизму записати на рахунок українського народу. Це не перший раз жидівська і частина американської преси стараються переконати світ, що Україна є традиційним вогнищем антисемітизму, що „переслідування жидів починається в Україні, там, де вони так часто перед тим

починалися...” — як писав „Нью Йорк Міррор” з 15 листопада 1961 р. Зайво пригадувати, що ми стали жертвеним козлом східної московської політики ще з часів царату. Московський уряд руками чорносотенного „Союзу Русского Народа” влаштував жидівські погроми на українських землях і цим багато причинився до того, що західний світ усі виступи проти жидів у червоній московській імперії записує на наше conto.

Дехто думає, що антисемітизм у Советському Союзі появився щойно після останньої світової війни, точніше після судового процесу жидівських лікарів, яких обвинувачено у змові отруїти Сталіна. Антисемітизм був завжди притаманний не тільки царській, але й червоній Московії. Різниця тільки в тому, що за царату можна було одверто ненавидіти жида, а за советської влади московське населення довго крилося із своїми

що Москві, поряд з ракетно-ядровою зброєю, потрібно також і чисельної армії. Тому останнім часом до армії покликано значно більшу кількість молоді, ніж передбачено мобілізаційним пляном. Покликано також значну частину офіцерів-резервістів, скорочення армії стримано, а ті річники, які відслужили свій термін, задержано на військовій службі.

Маршал Малиновський писав: „Советська воєнна доктрина прийшла до висновку, що кінцеву перемогу над ворогом досягне *багатомільйонна армія* спільними діями всіх видів озброєння” („Правда” 24. 1. 1962 р.). Виходить, поряд з перегонами в ракетно-ядровому озброєнні, Москва знову висуває теорію „гармонійного розвитку” всіх видів збройних сил.

А в цьому році проявляється вже нова тенденція в хрущовській воєнній доктрині — космічна стратегія. Хоч вона ще цілком не викристалізувалася, але головний її напрям такий. Розвиток космічних ракет уможливило перемогу над ворогом не на землі, на воді і в атмосфері, але — космічних просторів. Збройні сили ворожої країни перестають бути першим об'єктом нападу, як це було за минулих війн. Нині існують умови знищення мілітарно-економічного потенціалу і живої сили ворожої країни через космос. Раптовість застосування проти ворога космічних ракет забезпечить власну країну від ворожого удару, а тому на денний порядок висувається космічна стратегія: опа-

нування космосу. Але удари з космосу на ворожу територію потребують також і антикосмічних збройних засобів, бо проблему захисту можна розв'язати тільки комплексним застосуванням протиракетної, протилетунської і протикосмічної оборони. 21 березня ц. р. „Красная Звезда” писала: „Советський Союз не має права ігнорувати приготувань західних імперіялістів до космічної війни проти країн соціалістичного табору. Тому він змушений застосовувати потрібні заходи для власної безпеки, зокрема проти нападу з космосу. До таких заходів належить нова гльобальна ракета, про яку говорив М. С. Хрущов 16 березня ц. р. на зустрічі з виборцями. Не тасмниця, що головним засобом опанування космічних просторів є балістичні ракети і система керування ними. Цю складну, і набагато випереджаючу американців, техніку Советський Союз опанував... Советська воєнна стратегія об'єктивно оцінює реальні фактори, а тому враховує і ті можливості, які відкриваються перед агресором, якщо він матиме у власних руках космічні засоби мілітарного нападу. Тому *воєнна стратегія ССРСР докладно вивчає і опрацьовує бойові дії, що їх можна здійснювати збройними засобами з космосу*”.

З цього переконаємося, що нова хрущовська воєнна доктрина має ту саму ціль — загарбати під московсько-большевицьке панування цілу земну кулю.

почуваннями, бо влада жорстоко карала за найменший виступ проти жидів, за кожне необережно сказане слово, яким советська людина пробувала висловити свою нехоть до жида. Що так воно було, свідчить Юлій Марґолін у своїй книжці „Путешествие в страну зе-ка“*) (В-во ім. Чехова, Нью Йорк, 1952).

Юлій Марґолін приїхав у квітні 1939 року з Палестини до Лодзі. Тут захопила його німецька інвазія. Втікаючи від німців, він опинився в Пінську, думаючи, що большевицька влада йому, як жидові, а до того громадянину чужої держави, не може бути грізною. Але грубо помилився. Коли прийшла хвиля масових арештів збігців із Польщі, большевики арештували Марґоліна і разом з іншими відправили на північ у район Біломорсько-Балтійського каналу. Тут його повідомлено, що він засуджений на п'ять років в „ісправительно-трудова лаґер“ за перебування без паспорту на советській території (в Пінську!). Марґолін відбув повністю свій „срок“ і 21 червня 1945 р. був звільнений. Але йому не дозволили виїхати ні в Польщу, ні в Палестину. Ще рік прожив він в Алтайськім краю, і щойно коли почалася репатріація польських громадян, міг виїхати до Лодзі, а згодом до Тель-Авіву. В своїх споминах він з великим хистом малює життя засланих і процеси їх духового життя. Як глибокий психолог проявляє він себе в розділі „Расчеловеченье“, що в перекладі на українську мову мало б звучати як „розлюднення“ чи „відлюднення“ — позбавлення людини її людських прикмет.

Переживши разом з багатьма своїми одновірцями пекло табору примусової праці, Марґолін мав нагоду переконатися, що дружба московського народу з жидівським — це був тільки блахман, яким большевицький уряд обманював закордон. Він переконався, що антисемітизм існував у СРСР від самого початку, як і за царату, тільки до останньої війни він був загнаний під землю. Коли цього не помічалось так дуже на волі, то в концтаборах з ним зовсім не крилися.

Марґолін мав змогу бачити антисемітизм у Польщі, але там він був нічим супроти стихійного антисемітизму, з яким він і жиди, колишні польські громадяни, зустрілися в большевицькому таборі примусової праці. Тут він був для них чимсь несподіваним: всі жиди, опинившись на засланні, від першого дня відчули до себе відверту ненависть. „Двадцять п'ять років советського режиму нічого не змінили в цім відношенні“, каже автор. „В кожній бригаді, в кожнім бараці, в кожній колоні зустрічав я людей, які ненавиділи мене тільки за те, що я був жид. Їх було досить, щоб затруїти атмосферу в кожнім місці, де ми жили. Хоч вони нічого не знали про Гітлера, вони створювали інколи довкруги нас гітлерівську атмосферу, коли зверталися до нас, не називаючи імен: „Ей ти, жиде!“ — „В кого лопата?“ — „В жида“. А були це люди з міст і колгоспів, виховані вже за советських часів. Тоді я познайомився з тим слівцем, яким у Советському Союзі часто заміняють кличку „жид“ — „абрам“, з горловим

*) Зе-ка — в советській тюремній термінології „заключонний“, тобто в'язень.

„р“. На волі ті люди були обережніші: в таборі вони розперізувалися. В щоденній дискримінації, в маленьких сварках, в їдких заувагах і тисячами способів вони затруювали життя. Коли погасав костер і треба було взяти вогню в сусіда, він не давав головошки, бо ти — жид і вогонь у тебе тому не горить, що ти жид, що розраховуєш на його костер, а свій занедбав; коли ти не виконуєш норми, то це тому, що жиди не хочуть працювати. Коли жида приймали в контору, то конторські „придурки“ старалися його випхати. Недовір'я до жида відчувалося всюди, і треба було його перелобити, щоб нав'язати будь-які особисті зв'язки з людьми.

Цікаво, що жиди, яких советський уряд засилав до таборів, часто не признавалися до жидівства. Це — доказ, що вони відчували ворожнечу до себе. Советські жиди-засланці трималися спершу осторонь Марґоліна й польських жидів. Щойно по якомусь часі приходили на них хвилини інтимного визнання, і вони давали себе пізнати, як біблійний Йосиф своїм братам.

Коли москалі і взагалі советські громадяни не знали нічого про те, як живуть люди за кордоном, то советські жиди, неначе той заглушений бур'ян, були зовсім відірвані від живого зв'язку з своїм народом. Ще перед 1937 роком прийшла духова стерилізація й сепарація советського жидівства від жидівського життя в світі. Так виглядали діти тих, що колись були авангардом жидівського народу, що створили сіонізм і поклали основи нової Палестини. Їх діти і внуки нічого не знали про Палестину, не знали Віблії, не мали поняття про жидівську національну культуру. Словом, для Марґоліна були це люди неначе з іншої планети.

Так виглядав той „рай“, за яким тужило багато жидів під Польщею. Марґолін пригадує, як жидівська комуністична молодь у Лодзі в день смерті Леніна вивішувала транспаренти й червоні прапори, біла вікна в жидівських крамницях на Пйотрковській вулиці. Радикальна жидівська інтелігенція зачитувалася віршами Броневського про „печі Магнітогорська“, а в театрах під гучні оплески деклямували „Гренаду“ Светлова.

Коли большевики зайняли Західну Україну до концтабору, де жив Марґолін, привезено з Золочева кількост жидів. Дехто з них, що скуштували вже німецьких кацетів, заявляли, що там годували краще, давали „навіть ковбасу і кільо хліба денно“. В міру успіхів Гітлера на фронтах антисемітизм по советських таборах зростав, хоч Гітлер винищував жидів і вони вже тим самим були ніби союзниками большевиків. Засланці починали щораз частіше вигукувати: „Гітлер має рацію, жидів треба бити“. По таборах створилася така атмосфера, що жиди вже не сумнівалися, що, поки падають вони в руки німців або фінів, самі засланці їх переріжуть. Коли жиди стояли в черзі по їжу, засланці звертали на них ненависні погляди і вигукували „Всіх їх треба винищити! Ні одного не залишити!“

Марґолін розказує в своїй книжці, що, коли одного вечора він розпочав дискусію про злочини Гітлера, всі засланці звернулися проти нього. Стільки їдкої злоби полилось на його адресу, що він себе почував ніби на ендецькому зібранні в Польщі. Тоді він ще раз пере-

ЕКОНОМІЧНА ТЕМАТИКА

Микола Велизківський

ЧЕРГОВА РЕОРГАНІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА
В ССРСР

Економіка ССРСР і її розвиток у певній мірі залежить від сільського господарства. Ленін — основоположник московської комуністичної імперії — добре це усвідомлював і тому так рішуче вимагав якнайскоршої окупації України, яка була і є головним постачальником сільсько-господарської продукції для Росії.

Нині сільське господарство ССРСР в цілому, як і окремих так званих республіках, перебуває в катастрофічному стані.

На 22-му партійному з'їзді і на Пленумі ЦК КПСС, що відбувся 5—9 березня цього року, Хрущов багато говорив про недоліки в сільському господарстві. В своїй шестигдинній промові він піддав найгострішій критиці науково-дослідні інститути та сільсько-господарські керівні органи і особливу увагу зосередив

на шкоді, яку заподіяла советському рільництву травопільна система.

На пленумі ЦК КПСС в грудні 1959 року Хрущов признався, що врожайність в ССРСР не досягла рівня 1913 року, і це — при „повній механізації” сільсько-господарських процесів, тоді як в 1913 році рільничі машини в Росії були рідкістю. А на пленумі ЦК КПСС в березні 1962 р. Хрущов, гостро критикуючи керівників сільського господарства, наводив такі дані: в 1961 році Україна мала випродувати 3 мільйони тонн м'яса, а фактично дала 2 мільйони 100 тонн (остання цифра збільшена принаймні на 1/3 — М. В.), молока мала дати 19 мільйонів тонн, а фактично дала 14,4 мільйона тонн (остання цифра теж збільшена на 1/3 — М. В.); по Казахстану (цілині землі) мало бути зі-

конався, що в советському таборі не можна говорити добре про жидів. Кожен міг говорити про жида, що хотів, знаючи, що за ним і начальство, і охорона НКВД, і всі навіть „вільні”. За антисемітські виступи в таборах ніколи не карали: їх завжди влада затушовувала. Найближчий сусід Марголіна з „причі”, Іван Николаєвіч, уважно до нього приглядався, а коли пізнав у ньому жида, відразу насупився. Він зненавидів Марголіна з першого погляду, за його зовнішній вигляд, слова, рухи, навіть за книжку й окуляри.

Усі жиди, колишні польські й німецькі громадяни, що попали в советські табори, могли б за Марголініми сказати його словами: „Я вмираю з голоду на каторзі, в пеклі, про яке ніхто на світі не знає. За що? Коли б я був у руках нацистів, я знав би: за те, що я жид. Яке ж право мала московська влада вирвати з мого життя кращі творчі роки, розтоптати, замучити мене, обернути в рабство, довести до нужди й розпуки мою сім'ю, покласти кінець моїй письменницькій праці? Адже я навіть не був їх людиною, не був советським громадянином, а був полоненим, від якого вони не могли вимагати ні советського патріотизму, ні советського пашпорта. Коли б я попав у руки китайських хунхузів, в мене була б надія викупитися грішми, — але я був у руках великої держави, яка побудувала десять тисяч таборів і гноїла в них людей потайки від усього світу!”

Чим пояснити, що антисемітизм, який характеризував царську Росію, під большевицьким режимом не тільки не зник, але ще й скріпився? Причин багато. Не можна заперечити, що жиди відіграли передову ро-

лю в большевицькій революції. Большевицька революція висунула на передові пости таких потентатів, як Троцький, Радек, Каменєв, Зінов'єв, Євгенія Бош, Кагановіч і багато інших жидів. Участь жидів у большевицькому режимі була дуже велика, а часто й рішальна. Інтелігентний, темпераментний і рухливий жидівський елемент, такий заслужений для революції, а тому й протегований новими володарями, мусів виходити переможцем у змаганнях із культурно відсталим, важким і менше рухливим московським елементом. І це була перша причина антисемітизму в московських низах. Він проявлявся від перших днів існування большевицького режиму і дуже поширився, охоплюючи чимраз більші маси московського народу. Положення жидів у Совдепії дедалі ускладнювалося, і коли кінчалася друга світова війна, то навіть комуністичний уряд звернувся проти них.

А друга причина зросту антисемітизму в Советському Союзі в тому, що жиди здебільшого займали найтепліші посади. Коли в Советах поглиблювалася матеріальна нужда, упривілейоване становище жидів викликало фермент і щораз більше невдоволення не тільки в низах, але навіть серед членів партії.

Нарешті ненависть до жидів в московському царстві треба пояснювати великорусским шовінізмом, що його природи не всілі змінити ні деклямація про вселюдське братерство, ні конституція, що на словах обіцяє свободу розвитку різнонаціональних культур. На прикладі з антисемітизмом в ССРСР ще раз бачимо, що москалі, червоні чи білі завжди однакові.

брано 1 мільярд 300 мільйонів пудів зерна (1 пуд = 16 кілограмів), а практично зібрано 900 мільйонів пудів. Така сама картина і по інших республіках та районах ССРСР. Все це сталося, сказав Хрущов, внаслідок застосування травопільної системи, рекомендованої академіком Вільямсом.

Ми не хочемо виступати ані з захистом, ані з осудом травопільної системи. Справа не в тій або іншій системі. Проте, коли за наказом Сталіна на всьому терені Советського Союзу запроваджувано травопільну систему академіка Вільямса (до речі, людини партійної), то деякі вчені мали мужність виступити з її критикою.

В агрономічній науці в ССРСР було два напрями: школа акад. В. Вільямса — школа травопільної системи як універсальної, і школа, до якої належали акад. Д. Менделєєв, К. Тимофєєв, Д. Прянішніков. Ця друга школа рекомендувала т зв. просапну (плодозмінну) систему із застосуванням мінеральних і органічних добрив.

Між цими двома школами розгорілась боротьба. Були, як зазначив Хрущов, і жертви. Деяких учених, противників теорії Вільямса, проголошено ворогами народу і — зліквідовано. Акад. Прянішніков, енергійно виступавши проти травопільної системи, старався доказати, що травопілля може стати гальмом у зростанні продукції зерна і кормів для тваринництва.

Акад. Прянішніков слушно зазначав, що принципова помилка Вільямса полягала в тому, що він занадто великої ролі надавав структурі ґрунту. При цьому ні економічно-господарських, ні кліматичних факторів Вільямс не брав під увагу. Поліпшіть структуру ґрунтів — казав Вільямс — і це забезпечить велику врожайність. Він вимагав на всьому терені ССРСР ввести у сівозмін великі площі багатолітніх трав і заорювати многолітні трави тільки пізньою осінню. Це не давало можливості використовувати цю рілля під озимину, хоч, як добре відомо, в багатьох районах ССРСР озимі хліби продуктивніші, ніж ярові. „Наявність озимих хлібів у сівозміні, писав Вільямс, є мірилом технічної неудоконалості господарства” („Земледелие с основами почвоведения”, 1927 р. стор. 443).

Акад. Прянішніков, виступаючи з критикою Вільямсової травопільної системи, зазначав, що

західня Європа за допомогою плодозмінної, а не травопільної, системи подвоїла врожай за останніх сто років. Які ж наслідки були мужньої критики Прянішнікова? — Його позбавили катедри в сільсько-господарському інституті і взагалі усунули від будь-якої праці.

Визначний учений з галузі сільсько-господарської економіки, Чайнов, у 1926 році випустив в Москві друком цікаву книжку під назвою „Подорож мого брата Олексія в країну нової утопії”. В цій книжці покійний проф. Чайнов надзвичайно дотепно, езоповською мовою висміяв усі большевицькі заходи в сільському господарстві. За це згодом його заслали до концтабору. Там і загинула ця велика наукова сила. Це був один з тих науковців, що за наукову правду наклали головою. А таких людей було багато*).

Отже, Хрущов виступив тепер як великий авторитет в агрономії. „Ми мусимо, — сказав він, — згідно з рішенням партії збільшити врожай у 2½ — 3½ рази, використовуючи переваги соціалістичного устрою, і ми цього досягнемо”.

Перед сільським господарством, яке має „задовільнити потребу населення ССРСР в продуктах споживання”, постановлено до 1980 р. таке завдання:

Роки	Зерна в мільярдах пудів	м'яса в забійній вазі в мільйонах тонн	Молока в мільйонах тонн
1961	8,4	8,8	62,5
1962	10,0	12,9	85,0
1963	10,5	14,0	92,0
1964	11,0	15,0	99,0
1965	11,7	16,1	105,0
1970	14,0	25,0	135,0
1980	18—19	30—32	170—180

Отже, в ССРСР на місце травопільної системи заводять тепер т зв. просапну систему. При цій системі, коли буде заорано додаткових 60 мільйонів гектарів площі, збір урожаю мав би значно підвищитись. Але так лише виглядає. Бо при поширеній засівній площі потрібно буде відповідно збільшити й кількість робітників, машин, добрив і т. ін., а всього цього не виста-

* Про наші втрати в одному з сільсько-господарських інститутів на Україні подаю в Збірнику НТШ, що має незабаром з'явитися друком.

чало й для виконання старих вимог. Хрущов у своїй доповіді наводить таблицю, в якій порівнює кількість машин, що були на 1 січня 1962 р. з кількістю, потрібною для того, щоб виконати план:

Трактори	Було на 1.І 1962 р. в тис. штук	Має бути в тис. штук
Трактори	1168	2696
В тому числі просапні	620	1620
Комбайни зернові	503	845
Комбайни сільсозбиральні	121	257
Комбайни кукурудзозбиральні	38	121
Автомашини вантажні	790	1650
Комбайни бурякозбиральні	36	257
Причепи тракторні	292	820
Сівалки тракторні	947	1628
Культиватори універсальні	245	395
Плуги тракторні	784	1180

Наводячи ці цифри, Хрущов зазначив, що уряд буде думати, як поладити цю справу. Думати уряд може, але від самого думання врожай не побільшиться.

Хрущов вважає, що з переходом на багатопілля і з додатком 60 мільйонів гектарів землі можна буде, при наявності тої самої кількості робітників, сільсько-господарських машин і добрив, виконати поставлене завдання.

Хрущов і його „соратники” арифметично обрахували, що коли скасувати травопільну систему і всі землі віддати під рілля, а такої землі, як уже згадано, мало б бути аж 60 мільйонів гектарів, то відповідно збільшиться і гуртовий збір урожаю. При вільній або комерційній системі з одного гектара можна збирати за один рік по два, а то й по три врожаїв. Для цього потрібно вкласти в землю відповідний капітал, для цього треба машин, робітних рук, добрив і т. д. Але передусім потрібне зацікавлення продуцента в наслідках його праці, потрібна ініціатива вільного господаря-працівника. Нічого цього в „соціалістичному” сільсько-господарстві немає. І тому Хрущовська арифметика — фальшива.

Раб не зацікавлений в наслідках своєї праці. Ще в 1-му стол. нашої ери римський письменник і агроном Колумеля писав про низьку продуктивність праці рабів, які погано обробляють землю, недбайливо доглядають худобу і не турбуються, щоб земля давала добрий урожай.

Отже, чи травопільну, чи просапну систему в сільському господарстві СРСР встановлять, наслідки будуть ті самі.

Хрущовський план реорганізації керівництва сільським господарством передбачає створення триступневого органу. Першою, нижчою ланкою цієї організації буде колгоспно-радгоспне виробниче управління в областях. В тих же областях, де є більше радгоспів, це управління зватиметься радгоспно-колгоспним. На цілих землях в Казахстані ці управління охоплюватимуть кілька районів. Вони мають встановлювати розмір засівної площі, визначати культури, кількість продукції, яку мають колгоспи й радгоспи здати державі і т. д. Ці управління матимуть інструкторів і організаторів, які перевірятимуть і організуватимуть працю на місцях. В кожному управлінні має бути партійний організатор, призначений з кращих секретарів райкомів партії. Колгоспно-радгоспні управління не підлягатимуть місцевим органам влади. Над цими управліннями будуть утворені республіканські, крайові комітети сільського господарства, очолювані першими секретарями республіканських ЦК або крайкомів.

В Москві буде отворений загальносоюзний комітет сільського господарства, на чолі із заступником голови ради міністрів СРСР. Членами цього комітету будуть міністри сільського господарства і заготівель СРСР, голова об'єднання „Союзсільгосптехніка”, завідувач сільсько-господарського відділу ЦК КПСС і керівник відділу сільського господарства Держплану СРСР. Треба думати, що до цього комітету ввійде і представник КГБ.

Ось такі органи заплянував Хрущов для догляду й керування сільсько-господарським керівництвом.

Отже, партія рішає міцно тримати в своїх руках сільське господарство, поступово затираючи різниці між колгоспом і радгоспом, а значить і різниці між робітниками радгоспів та колгоспниками. Ще в 1959 році „Правда” повідомляла, що 7% усіх колгоспів в СРСР перейшли на грошову оплату трудовня. Очевидно, Хрущов не забув і свій план переселити селян з їх власних хат до будинків-казарм, щоб спролетаризувати селянство. Будуть ще напевно великі жертви серед селян, особливо укра-

З НАШОГО ЖИТТЯ

З діяльності 33 Відділу ООЧСУ в Нью-Бронсвіку, Н. Дж.

„Рік тому в Нью-Бронсвіку засновано Відділ ООЧСУ, який охоплює місцевості: Бавнд-Брук, Дунелен, Едісон, Нью-Бронсвік, Менвіл і Савт-Рівер. Вже із самих назв місцевостей видно, що терен діяльності Відділу досить великий і розкинений і тому праця його досить утруднена”, — почав свій звіт голова Відділу п. Григорій Добуш.

Протягом року новий Відділ ООЧСУ своєю діяльністю зрушив з місця громаду, дав поштовх до пожвавлення праці як в громадській, так і в політичній ділянках. Зараз після заснування Відділу влаштовано Свято Героїв, в якому громада Нью-Бронсвіку і околиці взяла активну участь. Члени Відділу чимало попрацювали над улаштуванням Шевченківського концерту, який відбувся в залі „Родгерс Університету”. Це перший раз в історії Нью-Бронсвіку і околиці українська громада так чисельно взяла участь в святі.

Довершенням однорічної праці Відділу був заклик до українських громадян гідно відзна-

~~~~~  
їнських, які з природи своєї є індивідуалістами у землекористуванні.

Проте, нова реорганізація сільського господарства в СРСР не дасть бажаних для комуністичної партії наслідків. Низька урожайність, як була, так і залишиться. М'яса, молока і інших продуктів також не вистачатиме. В недавньому минулому вже робилися спроби поліпшити справу з сільським господарством. Вистачить пригадати ліквідацію машино-тракторних станцій (МТС) у 1958 році і передачу машин до колгоспів. Урожайність не збільшилася, і в цьому признався сам Хрущов.

На еміграції останнім часом можна було почути припущення, що большевики кінець-кінцем відмовляться від колгоспної системи і повернуть індивідуальний спосіб господарства. Таке припущення не має під собою ніяких підстав. Бо зі скасуванням колгоспів, а особливо в тих частинах СРСР, які за психологією їх людности належать до європейських, цим самим в найкоршому часі завалилася б і комуністична влада.

чити Січневі Роковини під протекторатом місцевого Відділу УККА, який всю відповідальність за переведення свята поклав на Відділ ООЧСУ.

Після відвідин членів Управи ООЧСУ п.п. Г. Добуша, В. Хомути і Л. Старанчака у посадника міста, урочисто підписано проклямацію, в якій день 22-го січня проголошено Днем Української Незалежності. Український прапор цілий той день повівав над міською ратушею. При підписанні проклямації подаровано посадникові міста різьблену касетку з України та дві книжки „Графіка в бункрі УПА” і „Опис про Україну”. Це свято громада відзначила 11 лютого. Доповідачем був проф. І. Вовчук. Хор „Гомін” під керівництвом П. Кормелюка відспівав кілька пісень. Присутні, що вщерть виповнили парафіяльну залю, винесли дуже приємне враження з свята.

Секретар Відділу п. Я. Івахів у своєму звіті поінформував, що протягом року до Відділу вплинуло 30 листів і обіжників, а вислано 21 лист, запроцитовано 4 ширших зборів і 8 засідань Управи.

Організаційний референт п. В. Хомут подав до відома, що протягом року число членів збільшилося на 6 осіб, і тепер є разом 20. Поза кількома згаданими імпрезами, відзначено річницю смерті сл. п. Степана Бандери і влаштовано „Маланчин вечір”. Переведено три збіркові акції, з яких зібрані суми вислано до Гол. Управи ООЧСУ.

У фінансовому звіті, що його склав п. М. Слободян, стверджено, що всі розчислення з Гол. Управою є вирівнані.

Про кольпортаж звітував п. М. Хомут. З того звіту довідуємось, що кожний член Відділу одержує „Вісник”, а майже всі видання, надіслані до Відділу, розпродано і розрахунок з Гол. Управою проведено.

Голова Контрольної Комісії п. Б. Тарнавський, склавши звіт, поставив внесок уділити абсолюторію уступаючій Управі.

Вислухавши звіти членів уступаючої Управи, треба ствердити, що членство Відділу, а передусім його голова, протягом року доклали всіх зусиль, щоб поставити свій Відділ на належний рівень.

## ПРОТИ ЗЛОЧИНІВ МОСКВИ І ПОЛІТИКИ СТЕЙТ ДЕПАРТАМЕНТУ ЗДА

Протест українських громад Перт Амбой,  
Картерету і Нью Бронсвіку

Заходом Відділів Організації Оборони Чотирьох Свобід України в Перт Амбой, Картереті й Нью Бронсвіку відбулися в неділю, 15 квітня 1962 р., в салі Українського Народного Дому, в Перт Амбой, протестаційні збори громадянства. На цих зборах, по доповідях українських і американських бесідників, схвалено резолюцію із засудом Москви за її жорстоку колоніальну політику в Україні, зокрема за переведені Хрущовим вбивства голови ОУН Степана Бандери та націоналістичного діяча, д-ра Лева Ребета. Висловлено також критику політики Стейт Департаменту ЗДА за його негативне становище у справі створення Спеціального Комітету при Конгресі ЗДА для дослідів проблем поневолених Москвою народів.

У зборах, що проходили при заповненій громадянством великій залі, взяли теж участь представники міської Управи Перт Амбой, а саме: мейор міста Джеймс Флін, комісіонер Оливер Ковач, скарбник міста Петро Гадек і член Управи міста Джозеф Даффі. Предсідником зборів був п. Володимир Гладич, а заступником п. В. Ліман — в англійській мові. Секретарювали пп. Ярема Івахів та Мирон Гидзік.

Доповіді виголосили ред. Володимир Душник з Нью Йорку, в англійській мові, та ред. Ігнат Білінський, голова Американських Приятелів АВН, з Філадельфії, в українській мові, з'ясовуючи злочинні методи імперіялістичної політики Москви, зокрема Хрущова, у відношенні до українського народу, включно із вбивствами провідних постатей українського визвольного руху на еміграції, та вказуючи при тому на брак зрозуміння у вільному світі, у тому і в

Збори вибрали нову Управу, яку очолив п. Гр. Добуш.

На закінчення зборів голова Відділу закликав присутніх з нагоди 20-річчя постанови УПА вшанувати пам'ять героїв однохвилинною мовчанкою.

*Учасник*

Америці, визвольної боротьби поневолених Москвою народів, які є справжніми союзниками вільного світу в боротьбі з большевизмом.

В оцінці американської закордонної політики щодо Східньої Європи, доповідачі критикували шкідливий напрям тієї політики у відношенні до поневолених народів в ССРС, зокрема негативне становище Державного Секретаря Раска до справи створення при Конгресі ЗДА спеціального Комітету Поневолених Націй.

У своїх виступах американські бесідники, зокрема мейор Дж Флін, підкреслювали здобутки українців в окремих громадах та стверджували, що Америка мусить допомогти визвольним змаганням поневолених народів, бо це є в її власному інтересі, якщо загроза большевизму має бути зліквідована.

Під час зборів чоловічий хор ООЧСУ, під кер. п. Миколи Кормелюка виконав вдало українські пісні. Збори закінчено відспіванням пісні „Не пора”. Місцеві американські газети помістили наступного дня обширні звітлення з відбух протестаційних зборів, підкреслюючи основні думки доповідачів, зокрема критику політики Стейт Департаменту.

## ЖУРНАЛ „ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ”

15 РОКІВ НА СЛУЖБІ ВИЗВОЛЬНОЇ СПРАВИ

Перед нами солідна, на 150 сторінок книжка, на обкладинці якої великими літерами по-мистецьки написано „ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ” (обкладинка проф. Р. Лісовського). Цей журнал уже впродовж п'ятнадцяти років виходить в Англії, у Лондоні, як суспільно-політичний і науково-літературний місячник. Виходить за редакцією працюючого і наполегливого журналіста Григорія Драбата, який впродовж років і сам ріс та вдосконалювався впарі з оцим важливим і корисним націоналістичним виданням.

Були роки, коли літературний відділ журналу допомагали вести письменник Л. Полтава, потім проф. В. Державин. Але було ще більше років, коли ред. Григорій Драбат, спираючись у своїй важкій праці на відтінку небагатьох друзів, просиджував сам ночі за листуванням, а дні за читанням надісланих матеріалів, правкою, ломкою... Не зважаючи на всі труднощі „Українська Видавнича Спілка” забезпечила постійний вихід журналу.

П'ятнадцять років це справді значний час. Не десятки, а напевно сотні відомих і менше відомих авторів друкувалися на сторінках „Визвольного Шляху”. Тут опубліковано праці Провідника українського націоналізму бл. п. Степана Бандери та ідеолога українського націоналізму д-ра Дмитра Донцова. В пе-

## РЕЦЕНЗІЇ

Юрій Тис

## НЕ ЖЕРТВА, А БОРОТЬБА ЗА ІДЕАЛИ

(Євстахій Загачевський, ЛЬВІВСЬКА БРАТІЯ — повість пережитого. Видання Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА, Торонто 1962, стор. 200. Обгортка Мирона Левицького).

Героями повісти Євстахія Загачевського (до речі, треба було виправити недогляд, хай би коштом передруку однієї сторінки: авторове ім'я Євстахій, а не Євген!) є молодь міста Львова. Та молодь, що гуртувалася в ремісничих організаціях, в Лугах, Пласті, спортивних дружинах, а розмовляла польською мовою або особливим „львівським діалектом”, в якому вчені знаходять грецькі, латинські і староукраїнські слова. Молодь, яка захопилася відродженням національної свідомості і, коли прийшов слушний час, стала із зброєю в руках за Україну. Якби в нас були статистичні дані, ми могли б доказати те, що вона, в порівнянні з іншими суспільними шарами, виконала свій воляцький обов'язок у несподівано високому відсотку.

~~~~~

реїздах з однієї країни до другої не раз писав до „Визвольного Шляху” невтомний та ініціативний Голова АБН Ярослав Стецько. Годі перелічити всі імена, назвати всіх тих, хто своїми знаннями, думками, спостереженнями, талантом, висновками допомагав журналові „Визвольний Шлях” додавати читачам відомостей, знання, надії, залишати для істориків точні дані, факти важливих подій, мемуари борців за волю і державність України — представників славетної Української Повстанської Армії; хто містив на сторінках місячника поезії, написані інколи не надто вправно, але із щирістю серця; хто перекладами з інших мов знайомив читачів з думками видатних діячів світу чи творами світової слави закордонних письменників...

Нераз над еміграцією пролітало мряковиння чи то пригнічення, чи зайвих суперечок замість реального діла, — журнал „Визвольний Шлях” завжди був тим ясним вогником, завдяки якому українська людина на чужині не залишалася без підтримки, самотньою. Це важлива роль і справжнє призначення активної, пробосвої, об'єктивної української преси: бути справжнім товаришем всюди, бути собою всюди, нести слово правди і віри всюди.

Велика тематична різноманітність може викликати враження про певний еkleктизм журналу. Однак, дрібні промахи, неминучі при такій напруженій праці у виданні товстого місячника обмеженими засобами і з мінімальним редакційним апаратом, цілковито бліднуть супроти того, що „Визвольний Шлях” приносить позитивного для читача. І для майбутніх читачів колись позовкнучих томів — із негаснучою, живою, творчою кров'ю.

Втрата національного обличчя, якою турбувалися передвоєнні суспільні організації, виявилася злудною тоненькою плівкою. На перші поклики „львівська братія” віддала себе цілковито справі: пішла в шерехи німецького вермахту, виконуючи вимоги націоналістичної організації; в УПА була найкращими вояками; в 1-ій Українській Дивізії стала ядром дивізійних „селепків” в розумінні почесної назви, якої не кожний міг заслужити своїми вояцькими прикметами.

Зайво тут переповідати зміст книжки, і не вірю, щоб такий намір вдався. Загально можна сказати, що в повісті „Львівська братія” автор дає багато автобіографічного матеріалу, а темою його твору є доля українських вояків в німецькому війську і опісля в Українській Дивізії. Описи боїв у Сталінграді та в історичних кітлах східного фронту — унікальні. Загачевський належить до найкращих баталістів української прози.

Коли перейдемо до аналізу літературної форми цього твору, то можемо завважити, що вона відмінна від тих форм, до яких звикли широкі кола наших читачів, тобто від класичної форми прози 19-го століття. Згідно з нею автори розв'язували питання долі свого героя. Герой жив у чітко окресленому світі, всі постаті відзначалися суворо індивідуалізованими деталями, до завдань автора належало все, що характеризувало приватне і суспільне життя створених ним героїв. Створивши такий світ і такі постаті, автор маневрував їхніми стосунками і долею так, щоб, згідно з умовленими літературними тезами, довести їх до поставленої цілі. Він дивився на своїх героїв збоку або входив у їхні душі і роз'яснював читачам їхні пориви, страждання, і все це у чітко окресленому відношенні до часу та подій, які теж мусіли мати свій своєрідний ритм і напругу. Усе діялося в строгих межах місця, в якому вирішувалась індивідуальна доля героя, підмальована духовим світом, описами природи і людей. Така літературна форма ще й нині дуже сприйнятлива для наших читачів, і деякі рецензенти вимагають її від наших письменників.

А тим часом у світовій літературі вже майже півстоліття тому почалися шукання нових можливостей вияву письменника. Історичні події епохальних вимірів, незвичайні успіхи в науці і техніці ставлять свої вимоги, бо традиційних форм не вистачає, а давні вартості й погляди докорінно змінилися. Затратилося відчуття порядку в суспільстві і незмінності відношень між людьми, появились масові рухи, які усунули в тінь особисту долю людини. Немає нині віри у поступ, не має значення індивідуальне щастя. У висліді почалося шукання нового літературного вияву, від баналів буденного життя до висвітлення бездонних глибин душі. Не місце тут входити в подробиці цієї теми, належить тільки відмітити, що найбільш поширеною фор-

В. Г.

мою повісти, оповідання, чи роману є тепер т. зв. репортажова форма. Годі сказати, чи у ферменті мистецьких експериментів ця форма матиме тривале майбутнє. Її особливими прикметами є відсутність аналізу почувань, виключення свідомих чи підсвідомих реакцій, зате підкреслення об'єктивної обсервації тих реакцій. Факти не розбудовуються, а тільки реєструються без уваги на ритм і темп, в якому одна подія мчить за другою. Немає автора, що аналізує, міркує, описує. Зникає традиційний герой повісти. Вона не має центральної події, т. зв. „великої пригоди“, бо пригода вимагає від героя бути вільним у своїх починах і рішеннях.

Ось так і в повісті Є. Загачевського нема місця для „великої пригоди“. Це відчуває автор і ми з ним: перед нами темна сила примусу у війні. Поза тим діють ще інші сили, які ще більше обмежують вільну волю героїв: фаталізм, позитивні й негативні сили колективу. В таких умовах не можна й думати про давню конструкцію подій, про розвиток акції, бо її не існує як цілості, немає широких описів природи і побутових явищ, бо їх сприймати герої неспроможні, неможливі навіть вирішення особливих прикмет характерів.

Такий стан дійсності у війні для консервативного письменника є нічим іншим, як досконалим хаосом, в якому нема ні логіки, ні законів, зрозумілих йому; шалений темп подій і переживань, несподівані й нелогічні ситуації справляють враження безсистемного, що більше — безцільного панування невідомих сил, а може й припадку, над долею людини, і людською громадою.

Тому герої Загачевського в таких ситуаціях є людьми самітніми, хоч діють у масі і переживають з нею: самітні, як і їхня смерть. Причини? Невідомі вони нам, не досліджені ніким, але видаються справді космічними потугами.

І час у Загачевського не має тієї ваги, що мав у творах „клясичної“ форми. Герої Загачевського викинені поза час, він для них і для читачів утратив значення. Хіба тільки читач, що знає перебіг подій по датам, зможе втиснути повість у часовий простір. Тільки який глудз таким статистичним міркуванням, коли все затратило сенс, крім боротьби за свободу, яка для героїв повісти є найвищим авторитетом.

А як справа з простором? Львів, Сталінград і інші міста чи терени — це тільки вулиці, будинки, руїни, пориті гранатами поля і маса вояцтва, серед якої жевріють своїми душевними скарбами ті, що їх автор назвав „львівська братія“.

Для вияву тих страшних сил, що натискають на людину, Загачевський знайшов найкращу форму мистецького вияву. І що важніше — форму нову. Для тематики цього твору вона, мабуть, єдино доцільна.

У такому апокаліптичному світі герої Загачевського не втрачають людського обличчя. Вони є тим, чим повинні бути. Вони відстоюють своїх друзів. Вносять на своїх плечах поранених. Вони свідомі, що їхнє призначення на війні — боротьба. Не жертва, а боротьба за ідеали їхньої Батьківщини.

І к е р.

НЕДІЛЯ З ПЕРЕШКОДАМИ

Фейлетон

Вибазте, прошу, що в Провідну Неділю розписуюсь про випадки пов'язані фактично з Кейтною Неділею (старого стилю). В нашому календарному розгартіяші так тобі не раз переплутаються дати з подіями, що важко дати йому всьому лад.

Позалось воно з того, що рано-вранці у Кейтну Неділю (старого стилю) наш друг Моргун дістав від жінки „ордер“ такого змісту:

— Ти, тату, принеси сьогодні з церкви файну базьку, бо ми збираємось і їдемо до Пассейку на Свята.

— На наказ! — стукнув зап'ятками активний комбатант і герой з-під Бродів.

Так воно і сталося: дружина з дітожками поїхала святкувати Великдень за новим стилем, а наш приятель пішов до церкви по базьку за старим стилем. Перед мируванням шепнув старшому братові, що роздавав лозу:

— Пане Андрею, дайте мені цього разу таку базьку, за „кводра“, бо тогид ви дали мені малий пруттик, що й стидно було до хати нести.

— Окей, окей, — відповів старший брат і встромив йому жмут пруття, що ним, від біди, можна б і малу парафію обділити.

Гордо виходив з церкви св. Юра наш друг Моргун, тримаючи оберемок свяженої лози, і вже направлявся в сторону клюбу „Лис Микита“, як тут відгиняються дверцята в самоході і знайомий голос бойового друга запрошує його досередини:

— Каман, селенку! Є ще одне вільне місце. Ми їдемо на змагання до Філядельфії. Поїдеш з нами? . .

Ну! Як же не скористати з такої надзвичайної okazji? Чудовий день, весняна погода, приємна кумпанія, а на горизонті — хвилюючі, півфінальні змагання „Тризуба“ з Мадырами за гашу Америки! . . „Розуміється, що поїду!“

У Філядельфії, між іншим, ждала на нього ще одна несподіванка: там же виявилось, що філядельфійські парафії, за винятком одної, перейшли на новий стиль, і все місцеве братство зустріло його на площі радісним привітом „Христос Воскрес!“ Дехто вже й христосується претється, а наш приятель стоїть ні в сил, ні в тиж, з в'язанозкою лози в руках . . .

У СВІТЛІ ФАКТІВ

П. Добрівлянський

„УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ”

(Продовження з попереднього числа)

Як погодити ці два свідчення тієї самої організації, коли їх сконфронтувати? Отаман Бульба-Боровець договориється з проводом організації полк. Мельника про об'єднання всіх повстанських загонів, організація полк. Мельника висилає до повстанської армії отамана Бульби своїх найкращих військових старшин, а найкращий із найкращих, Олег Жданович, стає шефом Штабу об'єднаної „бульбівсько-мельниківської УПА” і, спираючись на спільну постанову розбудовувати й скріплювати цю „спільну УПА”, вони доводять до того, що по трьох місяцях спільної праці із 10-20-тисячної (як твердить доповідачка) повстанської армії залишається, внаслідок того, що „Бульба зменшував

свої відділи, як міг”, „лише кілька сотень”. А коли місцева німецька влада в Олеську повідомила, що вона розв'язує „Поліську Січ”, то й ті останні кілька сотень складають перед німцями зброю або „розходяться по хатах, заховавши зброю”?.. Якщо це був вислід тримісячної праці Олега Ждановича, шефа штабу, то він був дійсно „геніяльним” шефом штабу повстанської армії!

У тій же брошурці „В ім'я правди” на стор. 20 читаємо: „На Волині весною 1943 року було три армії: 1) мельниківців, 2) бандерівців і 3) бульбівців”. Цікаво, звідки взялися весною 1943 р. дві армії мельниківців і бульбівців, коли на підставі договору з 5 серпня 1941 р. між Бульбою й проводом організації полк. Мельника їх відділи, як ми раніше чули, об'єдналися і злилися в „одну УПА”, головним командантом якої залишився Бульба-Боровець, а шефом штабу став Олег Жданович? Розійшлися між серпнем 1941 і весною 1943 р., роз'єдналися знову на дві окремі армії — на „мельниківську” і „бульбівську”? А якщо вони роз'єдналися, то котра з них була „правдива УПА”? Чи може обидві вони „правдиві УПА”? І хто був головним командиром мельниківської УПА — той самий Олег Жданович, що й далі залишався шефом штабу УПА Бульби?

У збірнику „ОУН 1929-54” на стор. 272 член організації полк. Мельника Я. Шумелда обговорюючи працю в Києві в 1941 р., каже: „Праця над організацією молоді проводилася швидким темпом, і в ній окремо відзначилися М. Гнатів та Соболь. Доповідями допомагав їм О(лег) Жданович”. А доповідачка Пісецька, спираючись на інші свідчення тієї ж організації Мельника, твердить, як ми вище цитували, що пан О. Жданович був висланий проводом організації Мельника до повстанської армії Бульби і там зайняв пост шефа штабу. То як же це — О. Жданович був шефом штабу повстанської протинімецької армії на Поліссі і в той же час, у грізних умовах війни, давав доповіді для молоді у Києві? Чи може займався молоддю в Києві і „додатково” керував з Києва, як шеф штабу, проти німецькою і протибольшевицькою боротьбою „мельниківсько-бульбівською УПА” на Поліссі?

Така сама суперечність стосується й другого висланця організації полк. А. Мельника до „Поліської Січі”, Зенона Домазара, про якого говориться, що він був висланий до „Поліської Січі” як військовий старшина і там належав до керівного штабу „бульбівсько-мельниківської УПА”, але член проводу організації полк. Мельника, Ярослав Гайвас, заявляє („ОУН 1929-1954”, стор. 299), що „ПУН передає керування справ Центрального Керівництва Зенонові Домазарові-Аркадієві, який і веде його до кінця 1942 і в 1943 рр., аж до свого арешту”. Отже, де, властиво був З. Домазар у 1942 р. — на Поліссі як член керівного штабу „буль-

Кум Семен спитав його попросту:

— Що це за провокація?.. Ми тут обходимо святий Великдень, а ти з лозою притаскався?

Прийшлося нашому другові вияснювати кожному встрижному філіядельфійцеві, що то він, саме, виходив із церкви св. Юра з базькою, як над'їхало авто, а хлопці гукають: „Каман, ми їдемо на змагання!..” І так далі. Проте погував себе трохи дико, сидязи на трибуні з обережком лози. Народ зглядався на нього, мов на якого відступника, прости Господи за слово.

А тут раптом позався матз футбольний і то позався катастрофічно для нашої команди: ні з того, ні з сього Маляри забили нам першого голя! Якось так склалося, що наш приятель сидів у сусідстві американців малярського походження, які, після того першого голя, понідскакували з радості і тріумфально закричали: „Го-рей!”

І в цьому менті наш друг Моргун вийшов із себе... Він пригадав собі всі історичні кривди, заподіяні нам мадярами, від рясних шибениць світової війни, через трагедію Карпатської України, аж до цього першого голя, забитого у ворота „Тризуба”. Цей голь пережилив нашу терпіння! Наш приятель схопився з лавки, замахнувся в'язкою свяженої лози і першого зкраю мадяра крпнув по капелюсі з таким розмахом, що всі базі пооблітали і пруття поламалось...

Оце й була та пригина, гому наш приятель не приніс у Квітну Неділю (старого стилю) базьки до хати.

бівсько-мельниківської УПА", чи в Києві як провідник центрального керівництва організації полк. Мельника?

Критичнодумаюча людина мусіла б внаслідок такої конфронтації джерел прийти до висновку, що „документи” організації полк. Мельника, на жаль, дуже часто не є ніякими документами, а є свobodно фабрикованою пропагандивною літературою, автори якої часто заганяють в кут славного Пана Чванківського з його оповіданням про те, як він лазив на небо по дереві, що виросло з кілка, забитого ним у його коня, а потім спускався по всуваному з полови шнурку, і коли йому забракло шnurка, то рвав шнурок вгорі і надточував вниз.

Отак „шеф штабу” „бульбівсько-мельниківської УПА”, Олег Жданович-Шуляк, рве і надточує не шнурок з полови, а „багатотисячну повстанську армію”. Насамперед він твердить, що „УПА отамана Бульби” мала в половині 1941 р. понад десять тисяч бійців, але з цим затяжно вяснити, чому наприкінці 1941 р. така численна протинімецька повстанська армія на вигоду німецької окупаційної влади склала зброю, тому він „рве згорні” свого шнурка з полови і вяснює, що... це сам отаман Бульба „зменщував свої відділи, як міг, і коли німці розв'язували „ту протинімецьку армію”, то „це вже було лиш кілька сотень”. Але ж потім він твердить, що „бандерівці зліквідували мельниківсько-бульбівську УПА”, а її, виходить, вже не було, бо одні склали зброю перед німцями, інші — пішли до дому; тому „шеф штабу” Жданович-Шуляк знову рве полов'яний шнурок і твердить, що на весну 1943 р. та армія вже знову існувала і то вже не в одній, а в двох постатях — мельниківської і бульбівської. Ну, і так далі.

Щоб показати на інших прикладах, якими несерйозними є „документи” тієї організації, заглянемо в офіціоз ОДВУ „Самостійна Україна” за жовтень-листопад-грудень 1952 р., де (стор. 18) провідний член організації полк. Мельника В. Шемердяк дає таку заяву: „Покійний вже сьогодні, зловлений і повішений большевиками на ринку в Станиславові проф. Княжинський”... і т. д. А тим часом це зовсім незгідне з правдою, бо ж проф. Княжинський, повернувшись із большевицьких концтаборів, переїхав до ЗДА і тут помер недавно. Справа в тому, що так могло статися, отже — те, що могло статися, мельниківські публіцисти подають як факти.

І на таких „документах” та на так спрепарованих „фактах” спирає доповідка свої „об'єктивні досліді”!

А ось ще один такий же легкий до здемаскування „факт”, поданий тим же провідним членом організації полк. А. Мельника, В. Шемердяком. В „Самостійній Україні” за жовтень-листопад-грудень 1952 р. на стор. 10 він пише:

„В останній вівторок місяця травня 1944 року через просмик у Сянках переїздила дивна валка. Був це майже в комплекті провід того середовища, що його боронить проф. Шанковський. (З контексту статті ясно, що Шемердяк говорить про Провід революційної ОУН. — П. Д.). Кілька авт тягарових і чотири особові за-

везли „революційну еліту” до прекрасного курорту в Семмерінгу на території „ворожої” Німеччини”.

Хто цікавиться революційно-визвольною боротьбою українського народу, той зовсім легко може на підставі повідомлень про загибель членів революційної ОУН на рідних землях, реконструювати склад Проводу революційної ОУН в 1944 р. і перевірити, де вони були в той час — на „прекрасному курорті в Семмерінгу” під Віднем, як твердить В. Шемердяк, чи, може, на рідних землях, у тяжкій боротьбі з окупантами. На підставі такої реконструкції виходить безсумнівно, що членами триособового Бюра Проводу революційної ОУН в той час були: Тарас Чупринка-Шухевич-„Тур”, як Голова Проводу і Дмитро Маївський-„Тарас” та Ростислав Волошин-„Павленко”, як члени Бюра Проводу; а далі членами Проводу були: ген. Дмитро Грицай-„Перебийніс”, полк. Олекса Гасин-„Лицар”, Яків Бусел-„Київський”, Ярослав Старух-„Стяг”, а теж інші провідники, Дмитро Клячківський-„Савур”, Омелян Грабець-„Батько”, Василь Коваль та ще кілька інших. Ніхто, ні один з цих членів Проводу революційної ОУН не їхав „в останній вівторок місяця травня 1944 р. через просмик у Сянках” до Семмерінгу. Всі вони були тоді й потім весь час на рідних землях, і всі вони, за винятком Ковалья-Леміша, загинули в бою з окупантом на українських землях. А Степан Вандера, Степан Ленкавський і Ярослав Стецько перебували тоді в німецьких концтаборах.

Та член організації полк. Мельника, В. Шемердяк на сторінках офіціозу ОДВУ подає як факт, що всі вони „майже в комплекті” виїхали „в останній вівторок місяця травня 1944 р.” до прекрасного курорту під Віднем.

І таким „свідкам”, таким сконструйованими тими свідками „фактам” доповідка вірить безкритично й беззастережно. І на підставі цього береться писати історію.

Про котру ж це УПА мова?

Поставивши в заголовку доповіді завдання дати „критичний, на здоровому розумі спертий” розгляд виникнення українського повстанського руху в другій світовій війні, авторка звела це до виникнення УПА, і поставила тезу, що УПА створив у 1940 р. отаман Бульба-Боровець, в 1941 році до неї влилася організація полк. А. Мельника, весною 1943 року ОУН під проводом С. Бандери створила другу УПА, яка „перехопила ініціативу” від першої, що вже мала 10 до 20 тисяч воївків, і перестала існувати. Чому — з жалю, що їй „друга” українська самостійницька УПА перехопила ініціативу, чи з якихсь інших причин? Авторка цього не вяснює. Отак просто більше як десятитисячна армія повстанців під командою от. Тараса Бульби-Боровця і Олега Ждановича, як шефа штабу (його військового ступеня — був він сотник, полковник, генерал чи маршал — так і не знаємо) перестала одного дня існувати і... все.

Супроти цього, хочеться поставити авторці питання, про яку ж це вона УПА говорить? Що вона взагалі розуміє під УПА?

Коли мова про УПА, тобто Українську Повстанську Армію, то кожен має на увазі ту армію, командиром якої впродовж семи років був ген. Тарас Чупринка (Роман Шухевич), а по його смерті, від 5.3. 1950 — полк. Василь Коваль. Ця УПА від перших днів свого постання вела безкомпромісову боротьбу проти московсько-більшевицького і проти німецького окупантів. Це бо під її прапорами, в її рядах, український нарід вкрився невмирущою славою в героїській боротьбі за українську державу проти німецького і московського окупантів у періоді другої світової війни і після неї.

А про постання цієї УПА говорить її Головне Командування в своїх офіційних роз'ясненнях і заявах. В окремій заяві Головного Командування УПА за підписом головного командира ген. Тараса Чупринки з 25 вересня 1947 р. говориться про це:

„Головне Командування Української Повстанської Армії заявляє: 1. Українська Повстанська Армія посталала з бойових груп ОУН, керованою С. Бандерою, в 1942 р. в умовах завзятої боротьби українського народу проти гітлерівських загарбників. На протязі 1942-43 р. до УПА долучилися широкі українські народні маси. УПА стала виразно всенациональною збройною силою... 4. Українська Повстанська Армія понадпартійна. В ній борються всі, кому дорога справа Самостійної Української Держави, без різниці поглядів, політичних переконань і партійної приналежності. Але рівночасно з цим УПА цілком визнає той велетенський вклад, що його внесла ОУН, керована Степаном Бандерою, в справу утворення, зміцнення й розвитку УПА. ОУН поклала основи під УПА. Вона скріпила її своїми високоідейними кадрами — члени ОУН становлять понад 50% усього складу УПА, — вона обстоювала її політично від нападів як збоку національних ворогів України, так і збоку своїх партійних противників; вона доклала найбільше зусиль для успішного розвитку УПА”.

А в наказі Головного Командування до УПА з 14 жовтня 1947 читаємо: „Минає п'ять років з того часу, як член ОУН Остап почав на Поліссі організувати збройні групи для боротьби з окупантами України. Маленькі ці групи, борючись рівночасно з німцями й большевицькими партизанами, дали початок новим формам революційно-визвольного руху — Українській Повстанській Армії”.

30 травня 1947 р. Українська Головна Визвольна Рада на пропозицію Головного Командування видала Постанову про визнання дня 14 жовтня 1942 р. днем постання Української Повстанської Армії. В цій постанові сказано: „В місяці жовтні 1942 р. на Поліссі посталали перші збройні відділи, що дали початок Українській Повстанській Армії. Для зафіксування цього історичного моменту визнається день 14 жовтня 1942 року днем постання УПА”.

А в поширеному на Закарпатті зверненні УПА з 1946 р. говориться про генезу УПА: „2. Український визвольний рух ніколи не орієнтувався на гітлерівську Німеччину. Від початку німецької окупації України він боровся проти гітлеризму. Вже 30 червня 1941 р. український визвольний рух проклямував відновлення

Української Незалежної Держави та утворив уряд з п. Я. Стецьком на чолі. Це був ясний протинімецький акт, що розпочав трирічну героїську боротьбу українського народу проти німецької окупації. Саме в цій боротьбі виросла Українська Повстанська Армія (УПА)”.

Якщо хтось висуває іншу, зовсім протилежну версію про генезу УПА, то кому треба вірити: Головному Командуванню УПА, зокрема її Головному Командирові, який сім років керував нею, чи членові емігрантської партії, який в цій УПА ні одного дня не був, а зважається, з партійницьких мотивів тут, на еміграції, закидати брехню Головному Командуванню й Головному Командирові УПА своїми вигадками?

Зовсім інша справа, що в другій світовій війні побіч УПА існували в Україні деякий час інші українські партизанські відділи, а саме „Поліська Січ” під командуванням отамана Тараса Бульби-Боровця, переіменована пізніше на „УНРА — Українська Національно-Революційна Армія”, і два або три партизанські відділи організації полк. А. Мельника: один під командуванням пор. Блакитного в південній Крем'яничині, другий під командуванням пор. Білого на Володимирщині і, мабуть, ще третій під командою пор. Волинця в Рівенщині. Але ж і в 1917-20 роках існували й діяли в Україні побіч армії УНР різні повстанські загони, і твердити, наприклад, на основі боїв Махна з большевиками, німцями й денікінцями, що армія УНР посталала з партизанських загонів Махна, якому Міхновський, а потім Коновалець і Петлюра „відібрали ініціативу”, є очевидним нонсенсом. Таким очевидним нонсенсом є й роблення з самого факту існування партизанських загонів Бульби-Боровця й організації полк. Мельника висновку, що саме вони створили УПА.

Їх відношення до УПА і їх ролю в генезі УПА треба розглядати критично здоровим розумом і на основі фактів.

О. ОГЛОВЛИН ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА ТА ЙОГО ДОБА

Монографія на 410 сторінок з 10 розділів
— це синтеза наукової праці автора протягом кількох десятиліть над „добою мазепинського ренесансу”.

Книга в твердій оправі (імітація шкіри)
з золотим відбитком на обкладинці.

Ціна книги — з пересилкою — \$ 6.00
Замовлення приймає:

V I S N Y K
P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

Збірщик Василь Хміляр, збірка листа ч. 296, \$31.00.
Збірщик М. Белей, збірка листа число 297, \$27.00.
Збірщик Михайло Баверс, зб. листа ч. 298, \$20.00.

ВІДДІЛ ООЧСУ СІРАКЮЗ, Н. У. — \$37.00

Збірщик Андрій Динька, збірка листа ч. 306, \$24.00.
Збірщик Андрій Динька, збірка листа ч. 308, \$13.00.

ВІДДІЛ ООЧСУ ПАЛАТАЙН — \$41.00

Збірщик Евстахій Шевчук, збірка листа ч. 340.
По \$5.00: Шевчук Евстахій, Коцко Іван, Васків Олекса, Рийтор Василь.

По \$3.00: Семчишин Федор, Тихий Микола, Петрик Антон, Комар Федор, Гедзик Степан.

По \$1.00: Трегубчак Іван, Яхнів Павло, Стефінів Тома, Пахучий Василь, Лісович Мирон, Ригаїло Михайло.

ВІДДІЛ ООЧСУ ОМАГА, НЕБРАСКА — \$32.00

Збірщик Мирон Івасик, збірка листа ч. 341, \$32.00.

ВІДДІЛ ООЧСУ БЕТЛЕГЕМ, ПА. — \$8.00

Збірка листа ч. 211 з 1960 року, \$8.00.

АНАТОЛЬ ДЕМУСЬ, СПОКАНЕ, ВАШ. — \$11.00

Збірка листа ч. 349, \$11.00.

ОСЕРЕДОК СУМА ЮТІКА, Н. И. — \$52.00

Збірщик Михайло Козар, збірка листа ч. 350.

По \$5.00: М. Козар, В. Величко.

По \$3.00 — В. Івасів.

По \$2.00: Т. Семеняк, С. Сербин, М. Худик.

По \$1.00: Д. Федів, В. Рабарський, В. Гнатів І, В. Гнатів ІІ, Б. Козій, С. Цибрух, Л. Кокодинський, С. Мельник, В. Запаранюк, І. Дурбак, д-р Когутяк, М. Кучера, В. Стрільчук, П. Андроняк, Я. Яцковський, І. Чорний, д-р О. Волянський, о. Б. Смик, Г. Прелипа, І. Сенько, І. Федорняк, Е. Грега, Д. Дідушок, І. Шипка, І. Дзядик, С. Тесак, М. Фалінський, Г. Гуцал, І. Ференс, Г. Іванишин, В. Сенько, В. Вігак.

ОСЕРЕДОК СУМА ЧЕСТЕР, ПА. — \$78.00

Збірщик Іван Рудницький, зб. листа ч. 351, \$26.00.

Збірщик Іван Харів, збірка листа число 353, \$31.00.

Збірщик Іван Харів, збірка листа число 355, \$21.00.

ВІДДІЛ ООЧСУ НЮ БРОНСВІК — \$57.00

Збірщик Михайло Слободян, зб. листа ч. 356, \$ 6.00.

Збірщик Ярослав Івахів, збірка листа ч. 358, \$21.00.

Збірщик Ст. Мельничук, збірка листа ч. 359, \$25.00.

Збірщик Василь Хомут, збірка листа ч. 360, \$ 5.00.

ВІДДІЛ ООЧСУ КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. (1960) — \$43.00

Збірщик Осип Глущик, збірка листа ч. 86, \$14.00.

Збірщик Ем. Ільницький, Гемстед, листа ч. 90, \$29.00.

ВІДДІЛ ООЧСУ БІНГАМТОН — \$12.00 (1960)

Збірщик Євген Курило, збірка листа ч. 111, \$12.00.

КОЛЯДА НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1961

ЧІКАГО, ІЛЛ.

Листа ч. 296.

По \$10.00 — М. Павликович.

По \$5.00: М. Сливка, І. Михальцевич, В. Стефурак, Г. Муляр, І. Тельвак, В. Васінець, І. Підбурський (нечитке) Г. Гаргай, М. Ванькевич, Д. Фенчишин, П. Борух, С. Томашевський, Я. Кульчицький, В. Якуб'як, Г. Микитин, В. Даниляк, Т. Федорович, М. Юрійчук.

По \$4.00 — А. Грабас.

По \$3.00: І. Гановський, В. Щербловський, Г. Кучина, О. Куцик, І. Чава.

По \$2.00: П. Воднар, В. Павлюк, П. Грицай, М. Драганчук, Л. Стерлецький, М. Сосняк, Гановська, І. Єжевський, А. Хамула, П. Гасюк, А. Ступак, Г. Калиновський, В. Чукла, Н. Хомяк, Г. Пеценко.

По \$1.00: Д. Семенів, Н. Паук.

Листа ч. 297.

По \$10.00 — Евстахій Панчишин.

По \$6.00 — Р. Гулик.

По \$5.00: П. Рарик, С. Куліш, А. Прокопюк, М. Денісюк, П. Сенів, М. Павлюк, А. Гриневич, Д. Костинюк.

По \$4.00: М. Ключан, А. Радомський.

По \$3.00: І. Дудич, Ковалевич, М. Василенко, В. Матрипула, В. Шуть.

По \$2.50: С. Кухар, Дуцулавич (нечитке).

По \$2.00: А. Курило, С. Попович, Н. Вілоскурський, Ю. Муциньський, С. Кузема, М. Воднаренко, П. Вербець, А. Скучилас, І. Романків, М. Вабенко, М. Труш, М. Войко, П. Марійчин, К. Ребець, П. Костів.

По \$1.00: Д. Скрипник, І. Фрис, В. Вільшаницький.

Листа ч. 298.

По \$10.00 — Загородний.

По \$5.00: Р. Винниченко, П. Винниченко, В. Яцків, Такой, М. Михайлишин, М. Дерень, М. Семчишак, І. Ліщинський, В. Маркус.

По \$3.00: Стикало (нечитке), І. Остапчук, Баранич, Р. Ліщинська.

По \$2.00: Шевчик, І. Маленький, М. Семчишак.

По \$1.00 — А. Діязей (нечитке).

Листа ч. 299.

По \$5.00 — І. Максимчук.

По \$2.00: Ю. Чорній, М. Вовк.

По \$1.50 — Мельник.

По \$1.00: Чорній, Бабій, Чолик, М. Антоняк.

Листа ч. 300.

По \$10.00 — Ваговський.

По \$5.00: В. Вудо, Біланч, Бацневич, Барабаш, І. Козак, Г. Голубовський, Н. Левицький, Т. Яцків, В. Максимів, А. Мартинюк, В. Гришко, М. Романищак, А. Годчак.

По \$6.00 — С. Коваль.

По \$4.00: Коваль, Харкавців, Л. Попіль.

По \$3.00: Жуківський, Лучак, Богдан К., В. Ключник, Луговий, І. Плєсканка.

По \$2.00: В. Яворський, Г. Гарадейко, Онуферко, В. Дубицький, Турчманович, Ганкевич, Тицанко, П. Бегін, М. Приймак.

По \$1.00 — М. Луцишин.
Листа ч. 301.
По \$10.00 — А. Зелінський.
По \$5.00: І. Ривак, О. Нагорняк, Р. Руговичів (нечитке), С. Николаюк, С. Кузинчак, М. Павцян, І. Ковальчук, Г. Дрогомирецький, І. Молик, Гусак, Войко.
По \$4.00 — О. Бубнів.
По \$3.00: М. Дзюрбій, Л. Чайківський, О. Ткачук, Зварич, Клим, І. Гринів.
По \$2.00 — І. Войко.
По \$1.00 — Федорів.
Листа ч. 302.
По \$10.00 — Ж. Петро.
По \$5.00: Карасейчук, Вруський, Я. Панчук, П. Сарапух, П. Ярецький, Андрійчак, Сидоренко Квімбах, Чміль, М. Воднар.
По \$3.00: М. Хомяк, Шиб.
По \$2.00: Шпиталь, Голубець, Гриньків, Свистун (нечитке), М. Швед, М. Єнджієвський, Ведзіль.
По \$1.00 — Павленко.
Листа ч. 303.
По \$10.00: Фішер, О. Гайдук.
По \$5.00: Козловська, П. Гуцуль, Михалюк, д-р І. Лисейко, М. Гирмак (нечитке), Р. Бабик, М. Ждарин (нечитке), М. Лисак (нечитке), Пенеон (нечитке), Романюк, Помірко, Р. Вурчицький (нечитке).
По \$4.00 — Піяк.
По \$3.00: Малюк, М. Станґрет, С. Анасевич (нечитке).
По \$2.00: Мельничук, Барановська.
По \$1.00 — Е. Щока.
Листа ч. 304.
По \$10.00 — М. Кочій.
По \$3.00 — Збірка в Варі.
По \$5.00: П. Фуртак, І. Сахаревич, Павлишин, Грубий, Турчин, С. Яцків, Ю. Війтович, С. Скробач.
По \$3.00: Артимович, Д. Лицюк, І. Сахарків, І. Пришляк.
По \$1.00 — В. Гринків.
Листа ч. 305.
По \$10.00: І. Пицко, С. Бурштинський.
По \$5.00: А. Кралько, Портунюк (нечитке), Смішнюк, Гуйвян (нечитке), Тимчина (нечитке), Христина, Ставничий, І. Цебрій, М. Сарабин, І. Запухляк, О. Запухляк, П. Запухляк, Сасик, Вишиванюк, І. Клябан (нечитке).
По \$3.00: Романишин, Капко, Кульчицький, С. Самбірський, П. Кац (нечитке), Р. Товарницький, Артименко, М. Губчак, П. Дрізд.
По \$2.00: Ярославич (нечитке), В. Федой, Урбан, Войтюк, Петруняк, Мандзій, Турянський, Курилас, С. Левицький, Вішинський, Я. Головка, Стахура, А. Вульчин, М. Коваль, М. Гахтаул.
По \$1.00 — В. Сочака.
Листа ч. 307.
По \$5.00: Дорошенко, М. Сорока.
Листа ч. 309.
По \$10.00: О. Тягнибік, М. Васько, І. Васюнович, К. Мапцило (нечитке).
По \$7.00 — І. Лаврин.
По \$6.00 — Р. Крутк.
По \$5.00: В. Плішка, Д. Заболотний, З. Косач, М. Ольховий, П. Іванів, І. Мисик, М. Туркевич, П. Кулик, П.

Берега, В. Юкевич, Д. Кішка, І. Стефаник, В. Дуда, Р. Васараб, І. Мартин.
По \$4.00 — В. Іваник.
По \$3.00: І. Масник, І. Червінський, М. Методей, М. Рудий, В. Вогун, А. Лисейко, М. Коваль.
По \$2.00: С. Бачинський, Т. Сізда (нечитке), С. Петрик, В. Манчій, А. Войчук, Я. Дикий, В. Фединський, А. Дякий, О. Калужний.
По \$1.00: Ю. Варборний, Ф. Теодор.
Листа ч. 310.
По \$5.00 — П. Воробець.
По \$2.00: В. Восій, К. Волицький.
Листа ч. 313.
По \$5.00: Братейко, В. Хованець, М. П. Степанів, Добровольський, Л. Хома, Ю. Лучків, С. Гладкий, К. Лисевич.
По \$4.00 — Киричинський.
По \$3.00: М. Хіч, Вілій, О. Голів, Забитко, Іванушко, Паращук, М. Мельник, М. Дахнівський, К. Хома, М. Трощук, П. Гіряк, І. Вурбан, Малахівський, Марний.
По \$2.00: Пісоцький, Войко, Лукіянів, М. Воднар, Ковталів, Приставський, Зварич, О. Гасюк, Гніда, В. Сороковський, Г. Лісевич, О. Вишневецький, А. Скородинський, Р. Мяцьо, П. Якімьяшин.
По \$1.85 — В. Вільо.
По \$1.00: Максимюк, Кизевський (нечитке), Стрільчук.
Листа ч. 314.
По \$10.00 — Гайдук.
По \$2.00 — М. Клученко.
Листа ч. 315.
По \$10.00: І. Романик, П. Ічишин, Б. Шевченко.
По \$5.00: В. Тимчина, П. Луців, В. Фостяк, К. Льчишин, П. Васялин, А. Дешицкий (нечиткий), Малий, П. Баран.
По \$4.00 — Масник.
По \$3.00: А. Коліченко, Г. Віловус, І. Захарія, Ю. Тицяк, В. Берега, Е. Кітраль.
По \$2.00: Е. Демків, А. Сидоренко, С. Киличенко.
По \$1.00 — Д. Рунджур (нечитке).
Листа ч. 316.
По \$10.00 — В. Шлапак.
По \$5.00: І. Кавшук (нечитке), І. Кучма, В. Срібний, Т. Дацків, С. Бендзак, І. Горошко, М. Михайло, П. Сливчук.
По \$4.00: Ярема Легнюк, О. Надзікевич, В. Фіняк.
По \$3.00: Л. Саверко, А. Вергаль.
По \$2.00: Г. Пецяк (нечитке), С. Хомяк, І. Войчук, Я. Семенюк, К. Рема, А. Степовий, М. Ногуна.
Листа ч. 318.
По \$15.00 — Якобів Франк.
По \$10.00: І. Костелина, П. Гуцал, О. Городиський, В. Ванджула, Д. Білоцеркович, Гаврик, А. Артимович, Р. Кобилецький.
По \$5.00: Л. Костелина, В. Голод, О. Воруца, Погорецький-Чижик, М. Сенник, М. Головагий, П. Мозар, О. Плешкевич, В. Качмарик, Ю. Куляс.
По \$3.00 — М. Яворський.
По \$2.00: Е. Михайлів, Крайник.
По \$1.00 — І. Капчук.
Листа ч. 321.

По \$10.00 — І. Фіта.
По \$7.00 — М. Гриневич.
По \$5.00: В. Сіскович, Д. Мацюляк (нечитке), Сікачопський, М. Левицький.
По \$4.00 — С. Валух.
По \$3.00: А. Врущенко, Стефанів, М. Стрий.
По \$2.00: Т. Марцинюк, В. Еднорос, А. Сасик.
По \$1.00: Ф. Кульчицький, М. Котула, І. Павлюк.
Листа ч. 322.
По \$5.00: Ю. Косачевич, Ф. Павлишин, П. Дацко, П. Прогній, М. Кузьмин.
По \$3.00 — Борис Горбенко.
По \$2.00 — В. Заячук.
Листа ч. 324.
По \$10.00: М. Токаревич, В. Ненич, Д. Новошицький.
По \$5.00: О. Головатий, І. Дрозд, І. Стадник, Палій, Г. Рибак, Д. Вабій, І. Остафійчук, М. Стренко (нечитке), В. Кохан, В. Галушка, Р. Леськів, Я. Савчук, Е. Рибак, П. Запаранюк, С. Щербак, А. Морєко, П. Перцак, О. Панчишин, Ю. Андрушко, В. Кіналь, М. Глинський, М. Косар, Т. Пенгрин (нечитке), Д. Попович, І. Кравчук, О. Малиш, Ф. Голяш.
По \$4.00 — М. Люшняк.
По \$3.00: С. Бабій, Ницькевич, А. Перян, М. Халус.
По \$2.00: В. Пігут, С. Двулок, Ячмінський, Г. Кудрявець, І. Заблоцький, Герусь.
По \$1.00 — І. Вен.
Листа ч. 325.
По \$5.00: Д. Мицик, Ю. Кавка, М. Рибак, Г. Канис (нечитке), Ждан.
По \$3.00: В. Мельник, В. Куцан, Охоцький, Т. Вера.
По \$2.00: І. Левкуць, Дудика (нечитке), В. Кишка, П. Семенів, О. Городиський.
По \$1.00: О. Томчук, Д. Мельник, О. Гарасовський, С. Свистун.
Листа ч. 326.
По \$50.00 — Степан Коцелко.
По \$10.00: С. Цвик, В. Мартинюк.
По \$5.00: В. Хомана (нечитке), А. Заславський, Кловатий, Гальчишак, Рожкевич, Цивак, С. Тавляк, Маркішинський, В. Клековський, Васараб, Ведю, Д. Шумей.
По \$4.00 — М. Панасюк.
По \$3.00: Г. Курпіта, О. Москалевич, І. Воднарук.
По \$2.00: В. Цурковський, І. Вочневич, Чучук, І. Микита, Марушак.
По \$1.00: В. Кашуба, А. Денисюк.
Листа ч. 327.
По \$10.00: І. Павлик, Я. Роман, В. Левицький, Діско (нечитке).
По \$5.00: Пелех, Я. Яворський, В. Мартинюк, М. Лушак, С. Дацко, Ф. Ногач, Ю. Стельмашук, В. Білоус, Огаренко, І. Пашковський, І. Деркач, Р. Мельник, Прокіпний (нечитке), Н. Троян, М. Баранський, С. Слободян, К. Яцків.
По \$3.00: М. Пірко, Д. Сарахман.
По \$2.00: В. Деркач, В. Кашуба, М. Островський, М. Толочко, С. Лозинський, М. Глущенко, С. Рудяк.

Листа ч. 328.
По \$6.00 — П. Федоренко.
По \$5.00: Д. Ворняк, Пляцушок, Ф. Бабенко, М. Ременюк, М. Маркевич.
По \$4.00 — П. Кавка.
По \$3.00: М. Крихтяк, М. Салдан, А. Олійник.
Листа ч. 329.
З нагоди вінчання панни Олі Гуцал, Родичі Петро і Марія Гуцал зложили на Визвольний Фонд суму \$45.00 (сорок п'ять доларів).
По \$10.00 — Петро Дідик.
По \$5.00: Л. Воднар, Я. Рак.
По \$3.00 — М. Вульчак.
Листа ч. 334.
По \$20.00 — Г. Войко.
По \$15.00 — М. Крайник.
По \$10.00: Врати Оленці (Похоронне заведення), В. Дмитраш, Г. Лучків, В. Кулик.
По \$6.00 — М. Шевчик.
По \$5.00: В. Яворський, О. Підляшецький, М. Скучиляс, М. Франків, С. Левкович, Е. Обух, Шипайло, Прокуда, М. Повідайко, І. Березецький, Я. Білик, А. Салюк, С. Папс, М. Четвінський, В. Іллюк (нечитке), Музика похоронне заведення.
По \$4.00 — А. Худик.
По \$3.00: М. Бєник, П. Грасим (нечитке), Т. Фірцович, О. Чуба, Костів, Лаврів, М. Зелінський, П. Дмитрів (нечитке), Мисів, Гамада.
По \$2.00: М. Войко, М. Повідайко, М. Оленець (Аптека), М. Вигінний, К. Коркач, І. Панько.
По \$1.00: Лобор, К. Войко.
Листа ч. 335.
По \$10.00: Ст. Заяць, В. Каламай (нечитке).
По \$5.00: І. Бурдик, М. Стеців, М. Оленчук, Партика, Мемчук, Харатин, М. Крушельницький, В. Калинович, Н. Ільчук.
По \$3.00: Смеречинський, Пряндий (нечитке), М. Кінох, П. Остап.
По \$2.00: М. Сабор, М'якуш, М. Трял (нечитке).
По \$1.00: І. Петрик, М. Сус, Големба, А. Ступак, В. Кулик.
Листа ч. 336.
По \$10.00 — С. Верес.
По \$7.00 — Кухтин.
По \$5.00: Б. Дурбак, І. Коцур, Мосяк, Явний, М. Марчук, В. Філь, М. і Н. Гікаві, А. Сят, Ільницький, М. Стахів, М. Оленич, О. Федорак, А. Вілоус.
По \$3.00: Семчук, Бундяк, Кулина, Проців, У. Целевич, о. Вілецький, С. Касян, Пришляк (нечитке), І. Хакуль (нечитке).
По \$2.00: С. Стахів, М. Федчина, М. Адамович, Д. Гандзюк, Попович, С. Шницар (нечитке), Гринівський, С. Ілемор (нечитке).
По \$1.00: Р. Бурчицька, П. Корнота.
Листа ч. 341.
По \$10.00: П. Луців, В. Сидорик, І. Кикіш, М. Вахматюк, З. Мандибур.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИБІ!
(Продовження виказу в наступному числі)